

Handelshögskolan
VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

Har de statliga företagen påverkats av GRI:s riktlinjer?

Kandidatuppsats i Företagsekonomi
Externredovisning
Vårterminen 2010

Handledare
Kristina Jonäll

Författare
Aron Willhammar
Nariman Pishdar

Sammanfattning

Examensarbete i företagsekonomi, Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet, Externredovisning och Företagsanalys, Kandidatuppsats, VT 2010

Författare: Aron Willhammar och Nariman Pishdar

Handledare: Kristina Jonäll

Titel: *Har de statliga företagen påverkats av GRI:s riktlinjer?*

Bakgrund och problem: På senare år har CSR-frågor, och i synnerhet miljöfrågor, blivit mer frekvent förekommande i massmedia. I takt med att CSR-medvetandet har växt har företagens olika intressenter börjat ställa allt högre krav på företagen att de skall redovisa hur de arbetar med hållbarhetsfrågor. En organisation som arbetat med att skapa riktlinjer för hur företag kan redovisa hur de arbetar med hållbarhetsfrågor är Global Reporting Initiative (GRI). Under 2007 beslutade den Svenska regeringen, som första landet i världen, att samtliga statliga företag från och med 2008 skall presentera en hållbarhetsredovisning enligt GRI:s riktlinjer. Syftet med denna uppsats är att granska ett urval av de statliga företagen och undersöka vilket genomslag GRI:s riktlinjer har fått på miljödelen i företagens hållbarhetsredovisningar.

Syfte: Syftet med uppsatsen är att granska ett urval av de statliga företagen och undersöka vilket genomslag GRI:s riktlinjer har fått på miljödelen i företagens hållbarhetsredovisningar.

Avgränsningar: I denna uppsats kommer endast årsredovisningar och hållbarhetsredovisningar från fem statliga företag under åren 2007 och 2009 att undersökas.

Metod: I denna uppsats har texter från hållbarhetsredovisningar och årsredovisningar samlats in och analyserats manuellt.

Slutsatser: Samtliga av oss undersökta företag har innehållsmässigt utökat sin miljöredovisning sedan reglerna infördes. GRI:s syften med reglerna; att åstadkomma jämförbarhet mellan företag, kan sägas ha uppfyllts i de av oss undersökta företagen. Vidare kan vi tydlig se en korrelation mellan den mängd miljöinformation som redovisas och storleken samt branschen på det undersökta företaget, ett resultat som väl stämmer överens med ett antal tidigare undersökningar. Vi märkte dock också att även de företag som redan tidigare redovisade på en nivå som täckte in ett tillräckligt antal indikatorer för att godkännas av GRI väsentligt ökade sin miljöinformation efter införandet av de nya reglerna.

1. INLEDNING	4
1.1 Problem och syfte	6
2. METOD	7
2.1 Idéns ursprung.....	7
2.2 Personlig utgångspunkt.....	7
2.3 Val av teori.....	8
2.4 Val av företag.....	8
2.5 Undersökningsmetod	9
2.5.1 Databasinsamling	10
2.5.2 Textanalys	10
2.5.3 Bearbetning av hållbarhetsredovisningar.....	11
3. TEORETISK REFERENSRAM	12
3.1 The Triple Bottom Line (TBL).....	12
3.1.1 Profit	13
3.1.2 Planet.....	13
3.1.3 People.....	13
3.2 Global Reporting Initiative (GRI).....	14
3.2.1 GRIs innehåll	14
3.2.2 Miljömässiga kärnindikatorer	16
3.2.3 Tillämpningsnivåer	20
3.2.4 Externt bestyrkande	21
3.3 Lagreglerad hållbarhetsredovisning.....	21
3.3.1 Miljöbalken.....	21
3.3.2 Årsredovisningslagen.....	22
3.4 Obligatoriskt för statligt ägda företag.....	22
3.5 Intressentmodell.....	24
3.5.1 Finansiella intressenter – aktieägare, långivare, etc.....	24
3.5.2 Interna intressenter – Anställda, m.fl.....	25
3.5.3 Produktintressenter - leverantörer samt kunder	25
3.5.4 Övriga externa intressenter	25
3.5 Legitimitetsteori.....	25
4. EMPIRI.....	29
4.1 Lernia	29
4.1.2 Redovisat.....	29
4.2 LKAB.....	30
4.2.2 Redovisat.....	31
4.3 SweRoad	33
4.3.2 Redovisat.....	33
4.4 Specialfastigheter	34
4.4.2 Redovisat.....	34
4.5 SJ.....	37
4.5.2 Redovisat.....	37

5. ANALYS	40
5.1 Övergripande trender	40
5.2 Storlek och bransch.....	43
5.3 Förmåga till förändring.....	45
6. SLUTSATS	46
Källförteckning	48
Bilagor, Tabeller & Figurer	54
Bilaga 1: 1:a Gallring utav statliga företag.....	545
Bilaga 2: 2:a Gallring utav statliga företag.....	56
Tabell 1: Datainsamling utav kärnindikatorer	57
Figur 1.1: Triple Bottom Line (TBL)	12
Figur 1.2: GRI:s tillämpningsnivåer	20

1. INLEDNING

CSR (Corporate Social Responsibility) är en term som beskriver tanken att ett företags verksamhet skall präglas av hänsyn inte bara till aktieägarna och deras finansiella intressen utan även ta ett ansvar för samhället i stort. Begreppet har inte getts någon bestämd definition men Europeiska kommissionen har definierat begreppet som: "Ett koncept enligt vilket företag integrerar sociala och miljömässiga aspekter i sin verksamhet och sina interaktioner med intressenter" (Europeiska Kommissionen).

En diskussion kring företagets roll och ansvar i samhället har funnits kontinuerligt under industrisamhällets framväxt. I Sverige kan konceptet till exempel spåras så långt tillbaka som till 1700-talets brukssamhällen där godsägaren var ansvariga för att tillgodose arbetarnas behov av sjukvård, skolgång, mm., ett system som la grunden för mycket av dagens välfärdsstat (Grafström & Göthberg 2008).

En mer systematisk diskussion kring CSR tog emellertid sin början år 1953, då den amerikanske ekonomen Howard R Bowens publicerade "The social responsibilities of the businessman", vari konceptet introducerades och förordades. Begreppet blev omedelbart mycket omdebatterat och hade en av sina mest framträdande kritiker i Nobelpristagaren Milton Friedman vars ståndpunkt klargjordes redan i titeln till hans mest berömda artikel i ämnet; "The social responsibility of the businessman is to make a profit". (Asongu, 2007). Den tidiga debatten i USA kulminerade med att en stor aktieägare i det New Jersey-baserade företaget Standards Oil stämde bolaget efter att det beslutats att en större donation skulle göras till ett universitet – ett beslut som, enligt aktieägaren, utgjorde en otillbörlig värdeöverföring av medel som rätteligen borde ha använts för utdelningar. Talan avslogs dock av domstolen som i sitt domslut argumenterade i enlighet med Bowens och förklarade att ett socialt ansvarstagande i längden är positivt för bolagets vinster – i detta fall genom att donationen till universitet kan bidra till att tillgången på kvalificerad arbetskraft säkerställs.

CSR-begreppet tog sig gradvis över Atlanten och i Sverige blossade debatten på allvar under sent 1960-tal då personer ur den svenska proggrörelsen började använda Bowens argument om samhällsansvar för att kräva att svenska bolag skulle sluta handla med leverantörer som använde sig av det farliga bekämpningsmedlet DDT i sin produktion (Grafström & Göthberg 2008). Allt sedan dess har CSR-diskussionen varit levande inom samhällsdebatten kring företagande och har bland annat lett till införandet av Lag (1987:1245) om styrelsrepresentation för de anställda (LSP) - enligt vilken arbetstagarna i bolaget ges inflytande över beslutsprocessen genom att ges rätt att tillsätta en av dess ledamöter.

På senare år har CSR-frågor, och i synnerhet miljöfrågor, blivit mer frekvent förekommande i massmedia. Ett exempel på detta är *Earth Hour* som är en internationell

kampanj där hushåll över hela världen släcker sina lampor och elektriska apparater i en hel timme. När Earth Hour genomfördes 2010 deltog 128 länder och budskapet nådde totalt en miljard människor världen över (Earthhour.org) och blev väldigt uppmärksammat i massmedia. Intresset för miljöfrågor började dock redan 2006 då Al Gore släppte dokumentärfilmen *En Obekväm Sanning* (Washingtonpost.com). I filmen berättar Gore om vilka konsekvenser den globala uppvärmningen får. Filmen fick en väldigt stor genomslagskraft och engagerade människor över hela världen för klimatfrågor. Ett år senare belönades Al Gore och FN:s klimatpanel IPCC med Nobels Fredspris (Nobelprize.org) för deras ansträngningar med att bygga och sprida kunskap om hur människan har påverkat klimatförändringen. Tillsammans fick dessa pristagare världen att inse vilka åtgärder som behövde vidtas för att hantera det globala klimathotet (News.bbc.co.uk). År 2009 anordnade FN sedan en konferens med syftet att ena världens länder om hur de tillsammans skall bromsa den klimatförändring som håller på att ske. Vid konferensen, som hölls i Köpenhamn, närvarade 120 stats- och regeringschefer (Unfccc.int) samt 15 000 delegater från 192 olika länder (DN.se). Miljöfrågan hade nu hamnat i världens fokus och regeringar och organisationer världen över hade insett att de alla är med och skapar den klimatförändring som håller på att äga rum.

I takt med att CSR-medvetandet växte började företagens olika intressenter att ställa allt högre krav på företagen att de skall redovisa hur de arbetar med hållbarhetsfrågor. En organisation som arbetat med att skapa riktlinjer för hur företag kan redovisa hur de arbetar med hållbarhetsfrågor är *Global Reporting Initiative* (GRI). Organisationen stöds av FN (Globalreporting.org) och GRI:s riktlinjer används sedan år 2008 utav mer än tusen företag världen över (Globalreporting.org). Företag som publicerar hållbarhetsredovisningar som följer GRI:s riktlinjer får mäta och presentera vilken påverkan de har haft ekonomiskt, miljömässigt och socialt (Globalreporting.org). Den teori som har tjänat som förebild då GRI utarbetade sina riktlinjer är *The Triple Bottom Line* (TBL), en teori där ett företags hållbarhet är avhängigt deras prestation på tre skilda områden (se 3.1).

Under 2007 beslutade den Svenska regeringen, som första landet i världen, att samtliga statliga företag från och med 2008 skall presentera en hållbarhetsredovisning enligt GRI:s riktlinjer (Regeringen.se). Som motivering till GRI-riktlinjernas införande skriver näringsminister Maud Olofsson i ett pressmeddelande att:

”Alla företag har ett ansvar för frågor som rör socialt ansvar och hållbar utveckling, det gäller i såväl statligt ägda som privatägda företag. Vi vill kunna följa upp företagens arbete. För oss är det självklart att de statligt ägda företagen ska vara föredömen och ligga i framkant inom dessa områden, och vi vet att redovisning och rapportering är verktyg som fungerar för att driva frågor framåt.” (Regeringen.se)

Som nämnts ovan har samhällsdebatten visat att miljöfrågor är viktiga och kan inte ignoreras. Då statliga bolag är stora arbetsgivare och omsätter många miljarder (Sweden.gov.se) innebär det att många intressenter, och framför allt staten och indirekt

det svenska folket, har förväntningar på de statliga företagen. För att företagen skall kunna behålla sin legitimitet behöver de leva upp till samhällets och ägarnas förväntningar. Den Svenska regeringen införde GRI:s riktlinjer då dessa är bra verktyg för att driva hållbarhetsfrågor framåt.

Riktlinjerna visar vilka indikatorer som företagen skall mäta och presentera och tvingar dem till att aktivt välja om de skall redovisa en viss information eller inte. Då miljön är i fokus i samhället vill denna uppsats se ifall GRI:s riktlinjer verkligen har påverkat hur de statliga företagen redovisar sitt miljöengagemang i sina hållbarhetsredovisningar.

1.1 Problem och syfte

Sedan verksamhetsåret 2008 ställs betydligt högre krav på hållbarhetsredovisningen inom svenska företag med statligt ägande då redovisning härfter skall ske i enlighet med GRI:s riktlinjer.

Syftet med denna uppsats är att granska ett urval av de statliga företagen och undersöka vilket genomslag GRI:s riktlinjer har fått på miljödelen i företagens hållbarhetsredovisningar. Härvid kommer företagens hållbarhetsredovisning enligt GRI från verksamhetsåret 2009 ställas mot den information om miljöfrågor som finns i årsredovisningen från 2007, det vill säga innan det blev obligatoriskt att använda sig av GRI-reglerna.

Härigenom kommer följande frågor att besvaras:

- Hur har företagens redovisning av miljöfrågor förändrats sedan införandet av de nya riktlinjerna?
- Kan användandet utav GRI:s riktlinjer leda till en större legitimitet för de statliga företagen?

2. METOD

I detta kapitel beskrivs hur idén till uppsatsen har uppkommit, författarnas personliga utgångspunkt när uppsatsen påbörjades samt hur empirin samlades in och analyserades. En utförlig beskrivning ges här om hur resultaten har vuxit fram, men i slutändan är det dock alltid läsaren som får avgöra om studien har varit korrekt utförd eller inte.

2.1 Idéns ursprung

Halvvägs in på en kurs i externredovisning på kandidatnivå letade författarna efter intressanta uppsatsämnen att skriva om. På ett av de stora revisionsbolagens hemsida presenterades ett par förslag på uppsatsämnen, varav den intressantaste berörde CSR-området. Efter diskussion valde författarna att inte gå vidare med uppsatsförslagen, men kände att CSR-området vore spännande att skriva om. Det var inte förrän författarna var på en handledarpresentation, där olika forskare presenterade förslag på uppsatsämnen, som bitarna började falla på plats. En av forskarna förklarade att det år 2008 kom nya riktlinjer som tvingade alla statliga företag att redovisa hållbarhetsredovisningar enligt GRI:s riktlinjer. Dock var det enligt forskaren oklart hur mycket av hållbarhetsredovisningarna som faktiskt hade förändrats sedan de nya riktlinjernas infördes och att det därför skulle vara intressant att se hur förändringarna ser ut.

Då författarna tyckte att uppsatsämnet var spännande valde de därför att undersöka och skriva om hur hållbarhetsredovisningarna hade förändrats sedan införandet av de nya riktlinjerna.

2.2 Personlig utgångspunkt

När någon börjar skriva en uppsats på denna nivå har man alltid med sig någon form av förkunskap in i processen. Exempel på detta kan vara tidigare kunskaper, intressen eller värderingar och kan aldrig separeras helt från uppsatsens författare. Det är svårt att kontrollera sina värderingar (Bryman & Bell 2005) och därför är det viktigt att vara medveten om att ens personliga förkunskaper faktiskt påverkar uppsatsen (Johansson-Lindfors 1993). Författarnas mål var att vara så objektiva som möjligt under uppsatsprocessen, men detta har dock inte varit en lätt uppgift. Trots ansträngningar för att vara objektiva bör läsarna vara medvetna om att författarnas förkunskaper, både medvetet och omedvetet, har påverkat deras val av litteratur, fokusområden och formuleringar av texter.

Båda författarna studerar Externredovisning på kandidatnivå och kan därmed anses vara väl bekanta med hur man läser och analyserar en årsredovisning. Däremot är de inte insatta inom CSR-området sedan tidigare och har aldrig läst hållbarhetsredovisningar innan de påbörjade skrivandet av denna uppsats. I grunden tycker författarna att det är bra att företag jobbar med CSR-frågor och redovisar hållbarhetsredovisningar. Men samtidigt anser de att företagen främst jobbar med CSR-frågor för ekonomiskt vinning, allt annat är

sekundärt. Denna syn på företag har författarna troligen fått från att ha studerat ekonomi i flera år och tydligt sett vilka ekonomiska fördelar ett arbetande med CSR-frågor ger. Detta synsätt har påverkat hur författarna sett på den insamlade empirin och i slutändan har det även påverkat deras analys. Deras synsätt har gjort att de ständigt hållit sig kritiska till all information som företagen har kommunicerat till omvärlden.

Vidare har författarna tidigare även skrivit ett flertal projektarbeten tillsammans och har redan ett välutvecklat samarbete. Detta har medfört såväl fördelar som nackdelar för uppsatsprocessen. Den främsta fördelen har varit att det redan fanns en effektiv arbetsgång i grunden, vilket möjliggjorde för författarparet att snabbt bestämma sig för vilka val man skulle göra i uppsatsprocessen. Nackdelen har varit att författarna kanske ibland rutinmässigt har valt olika sätt att angripa problemet, vilket ibland kan ha hindrat dem från att nå insikter som nya metoder och perspektiv kan ge. Enligt Halvorsen (1992) påverkas verkligheten som observeras av perspektiven man har. Detta är något båda av författarna har varit medvetna om och har därför regelbundet reflekterat över hur de arbetar med uppsatsen och varför de gör som de gör.

2.3 Val av teori

I denna uppsats har vi valt att fokusera på intressentteorin och legitimitetsteorin för att förklara uppsatsens frågeställningar.

Alla företag har olika intressenter i sin omgivning som ställer krav på företagen. Beroende på hur kraven ser ut redovisar företagen sina miljöfrågor på olika sätt för att på bästa sätt kunna tillgodose intressenternas behov och krav. Med hjälp av intressentteorin kommer relationen mellan företagens intressenter att beskrivas och analyseras. Denna teori är tätt sammankopplad med legitimitetsteorin som förklarar att våra undersökta företag redovisar sitt arbete med miljöfrågor endast för att öka legitimiteten bland sina intressenter. Dessa två olika teorier kompletterar varandra väl. Intressentteorin beskriver företagets relation till sin omgivning och intressenter, medan legitimitetsteorin visar vägar som företaget kan ta för att göra sig legitim i intressenternas ögon (Ljungdahl 1999). Skillnaden mellan teorierna har att göra med perspektiven som de använder för att se på en viss situation. Intressentteorin använder företagets perspektiv och fokuserar på hur företaget skall hantera sina relationer med sina intressenter (Lundahl & Skärvad 1982). Legitimitetsteorin däremot använder samhällets perspektiv och de strategier som företaget använder för att öka sin legitimitet gentemot sina intressenter (Ljungdahl 1999).

2.4 Val av företag

I denna uppsats undersöktes fem statliga företag för att se huruvida de följt GRI:s riktlinjer inom miljöområdet samt se hur företagen hade valt att redovisa sina hållbarhetsredovisningar. För att hitta de mest relevanta företagen att undersöka behövde

författarna först ta reda på hur många personer som känner till ett visst företag. Verktuget som ansågs bäst passande var sökmotorn Google.se (Internetworld.idg.se). Genom att mata in företagsnamnen, som de stod i näringsdepartementets verksamhetsberättelse för företag med statligt ägande 2008, kunde man se antal träffar respektive företagsnamn fick. Ju fler träffar på Google ett företag hade desto fler hemsidor hade skrivit om företaget. Att många skrev om ett företag innebar i sin tur att företaget var relevant för personerna bakom hemsidorna. Därmed kunde författarna dra slutsatsen att de företag som fick flest träffar på Google även var de mest relevanta företagen att undersöka.

Sökningar gjordes på alla företagsnamn på näringsdepartementets lista. Namnen skrevs inom dubbla citationstecken och sökmotorn var inställd på att endast visa träffar på svenska. Resultaten samlades i ett Excelark och företagen rangordnades efter hur många träffar de hade (se bilaga 1). Men det var inte bara viktigt hur mycket som skrevs om företagen, utan även att människor som sökte på företagsnamnen faktiskt kom i kontakt med information som har med företagen att göra. Data från America Online (AOL) i USA visade att cirka 84 procent av de personer som gör sökningar på sökmotorn Google klickar på 8 av de 10 första sökresultaten (Seobook.com). av denna anledning hade författarna som kriterium att 8 av de 10 första hemsidorna i sökresultaten måste nämna företaget på något vis, annars skulle företaget strykas från listan med potentiella företag att undersökas. De tio första sökresultaten på samtliga företagsnamn undersöktes.

När första gallringen ovan hade ägt rum fanns nu en lista på företag som nämns på minst 8 av de 10 första sökresultaten. För att få fram en lista på företag med vissa egenskaper ställdes ytterligare krav på företagen. Kraven var att företagen skulle ägas 100 procent av staten, ha en hållbarhetsredovisning med minst nivå C enligt GRIs riktlinjer samt att företagen inte är vilande eller avvecklade. Efter denna andra gallring fanns nu en lista med 23 statliga företag. Företagen rangordnades så att de med flest sökträffar på Google hamnade högst upp på listan och de med minst sökträffar hamnade längst ner. Därefter valdes fem företag att undersöka. För att urvalet skall representera populationen väl valdes företaget med flest träffar, företaget med minst träffar, företaget som var på mitten av listan samt två företag som var däremellan (se bilaga 2).

2.5 Undersökningsmetod

Vid valet av metod har uppsatsens syfte varit vägledande. Syftet var att se hur GRIs riktlinjer har påverkat de statliga företagens redovisning av hållbarhetsredovisningar. Då företagens hållbarhetsredovisningar låg i fokus och skulle undersökas ansåg författarna att en kvalitativ textanalys skulle ge en bra helhetsbild av situationerna som beskrivs i hållbarhetsredovisningarna. För att tydligast se hur införandet av GRIs riktlinjer år 2008 har påverkat företagens hållbarhetsredovisningar har endast text från 2007 och 2009 undersökts, det vill säga åren före och efter införandet av riktlinjerna.

Anledningen till att hållbarhetsredovisningar för 2008 inte undersöktes var för att riktlinjerna infördes året 2008. Författarna var oroliga att vissa statliga företag ännu inte hade hunnit lära sig hur de skulle tolka och använda GRIs riktlinjer och de ansåg därför att en eventuell textanalys av 2008 skulle kunna vara missvisande.

GRIs riktlinjer är skapade för att fånga upp flera olika intressenters perspektiv och önskemål och på så sätt skapa hållbarhetsredovisningar som tillgodoser olika intressenters informationsbehov (Larsson & Ljungdahl 2008). GRI kallar dessa perspektiv för aspekter. På grund av mångfalden bland GRIs riktlinjer och aspekter har författarna i denna uppsats blivit tvungna att begränsa hur många aspekter de undersöker. Då miljöfrågor har varit i fokus i medierna de senaste åren (DN.se) har författarna valt att endast undersöka miljöaspekter (se tabell 1).

2.5.1 Datainsamling

Insamlingen av företagens hållbarhetsredovisningar gick relativt enkelt då samtliga företag publicerar sina ekonomiska rapporter på sina hemsidor.

2.5.2 Textanalys

För att strukturera upp textanalysen skapades en tabell med alla GRI-aspekter som har med miljö att göra i programmet Excel. Aspekterna hade huvudrubrikerna Material, Energi, Vatten, Biologisk Mångfald, Utsläpp till luft och vatten samt avfall, Produkter och tjänster, Efterlevnad, Transport samt Övergripande. Enligt GRI har dessa miljöaspekter strukturerats för att visa organisationers resursanvändning, vilka resultat de får samt för att tydligt visa på vilket sätt organisationer påverkar miljön (Globalreporting.org). De flesta aspekter är på något sätt sammankopplade med varandra. Som exempel är några av de mest förekommande resurserna i organisationer idag material, vatten och energi och ett användande av dessa resurser har en tydlig miljöpåverkan. Denna miljöpåverkan syns i aspekterna utsläpp till luft, vatten samt avfall. Även den biologiska mångfalden påverkas av resursanvändandet och föroreningar som de orsakar.

Miljöaspekternas huvudrubriker har i sin tur tillsammans även sjutton olika kärnindikatorer som underrubrik (se tabell 1). Dessa kärnindikatorer hjälper till att mäta olika miljöaspekter. Exempel på en kärnindikator är Materialanvändning i vikt eller volym. När författarna läste hållbarhetsredovisningar och stötte på relevant text som berörde respektive kärnindikator, som exempelvis Materialanvändning, skrev de in texten under passande underrubrik. Detta var ett sätt att sortera informationen som kommunicerades från företaget. När samtliga hållbarhetsredovisningar var lästa och texter var inmatade i exceltabellen kortades de insamlade texterna ner till en enda mening. Att korta ner en text gör att man når kärnan i ett textstycke och det är först då man kan börja analysera dem och dra slutsatser. Under hela processen gjorde författarna återkoppling till uppsatsens frågeställningar och syfte.

Sanningshalten i informationen som företagen väljer att redovisa under respektive år kan inte bedömas utan tillräckligt med branscherfarenhet och djupa kunskaper om företagen. av samma anledning kan författarna inte heller avgöra om den GRI-redovisning som görs är fullständig eller inte. Då företagen själva i sina GRI-index för år 2009 har angett huruvida de anser att informationen om olika kärnindikatorer är fullständigt redovisad eller inte kommer hållbarhetsredovisningarna att jämföras med varandra. Ifall informationen anses fullständig år 2009 behöver företaget redovisa lika mycket information för år 2007 för att även kärnindikatorerna för 2007 skall anses fullständigt redovisade.

2.5.3 Bearbetning av hållbarhetsredovisningar

Bearbetningen av företagens hållbarhetsredovisningar gick till så att författarna gick igenom bolag för bolag, först rapporten från 2007 och sedan 2009. Bolagen delades inte upp mellan författarna utan var och en gick igenom samtliga bolagens hållbarhetsredovisningar. Anledningen till detta var för att inte missa någon viktig information samt för att undvika missförstånd av texterna. Bearbetningen skedde i två faser. I första fasen läste författarna igenom rapporten för att få en bild av den och tog sedan 10 minuter paus. I den andra fasen läste författarna igenom rapporten igen fast denna gång letade de aktivt efter information som hör hemma under en specifik GRI-aspekts underrubrik (kärnindikator). Att läsa igenom en hållbarhetsredovisning tog mellan 20-40 minuter beroende på vilket företag man undersökte. För att minska risken för att trötthet skulle göra att författarna missade relevant information tog de 40 minuter paus mellan varje företag de undersökte. När samtliga hållbarhetsrapporter var genomlästa och exceltabellerna fulla träffades författarna för att tillsammans gå igenom tabellerna och sedan skapa en gemensam tabell baserad på bådas upptäckter.

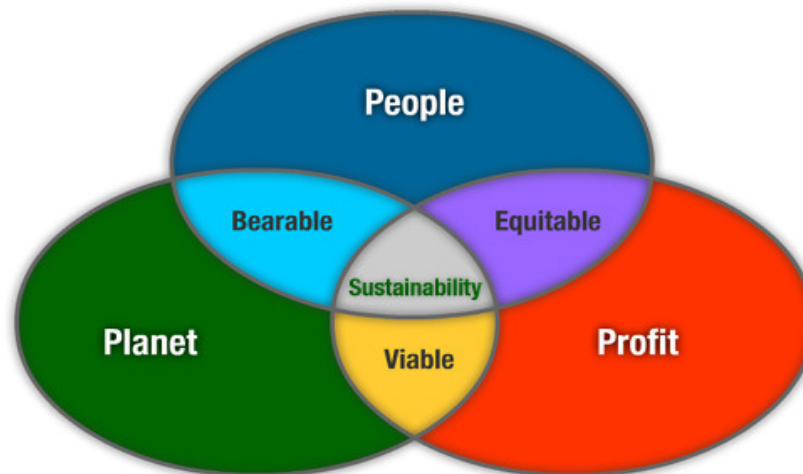
3. TEORETISK REFERENS RAM

3.1 *The Triple Bottom Line (TBL)*

Genom åren har en mängd försök gjorts att i detalj beskriva vad som skall ingå i ett företags arbete med CSR. Den teori som fått störst genomslag är förmodligen *The Triple Bottom Line*, en teori enligt vilken ett företags hållbarhet är avhängigt deras prestation på tre skilda områden (se nedan). Denna modell introducerades år 1994 av John Elkington i dennes bok *Cannibals with forks* och fick stort genomslag (Elkington 2004). Man kan se en klar koppling mellan Triple Bottom Line-konceptet och GRI:s riktlinjer för hållbar redovisning varför TBL beskrivs närmare nedan.

Elkington beskrev hur företag under 90-talet tenderade att uteslutande fokusera på vinstmarginaler och andra ekonomiska mått för att mäta sin framgång. Detta ledde enligt honom till att miljöhänsyn och sociala hänsyn mer eller mindre negligerades vilket hade negativa effekter på samhället i stort men också, vilket kanske var viktigare för företagen, för företagens möjligheter till fortlevnad (Elkington 2002).

I Triple Bottom Line-konceptet uppställde Elkington därför en modell för hur företag skall arbeta i syfte att uppnå en hållbar utveckling. Modellen består av tre breda och interagerande områden som av Elkington benämns "the 3 P:s"; en miljömässig del (Planet), en ekonomisk del (Profit) och en social del (People).

Figur 1.1 (Källa: Cwcdvan.com)

3.1.1 Profit

Företagets vinstintresse tillmäts alltjämt stor betydelse då det för långsiktig hållbarhet krävs att kostnader hålls på en rimlig nivå, prissättningen är konkurrenskraftig, godtagbara vinstmarginaler upprätthålls, mm.

Den ekonomiska delen av hållbar utveckling tar dock ej endast hänsyn till bolagets interna angelägenheter. Ett företags ekonomiska verksamhet kan nämligen ofta ha omfattande inverkan på det samhälle de verkar i. Extrema exempel på detta är till exempel de redovisningsskandaler i Enron och Worldcom som år 2001 skakade om den amerikanska ekonomin; samt den tveksamma långivning som år 2008 ledde till den pågående ekonomiska krisen. Det är således även viktigt att man verkar på ett sätt som är hållbart i förhållande till samhällets ekonomiska ramverk i stort (Crane & Matten 2007)

Som synes i skissen kan en icke hållbar (sustainable) verksamhet ändå kan vara ”överlevnadsmässig” (viable) under förutsättning hänsyn tas till Profit och Planet, eller rättvis (equitable) då balans uppnås mellan Profit och People.

3.1.2 Planet

Denna faktor syftar till att bolagets verksamhet skall vara miljömässigt hållbar och att vederbörlig hänsyn skall tas till att verksamheten innebär så lite negativa miljöeffekter som möjligt. Detta gäller på lokal nivå, till exempel känsliga ekosystem i närheten av en industri, såväl som på global nivå. Särskild hänsyn skall i denna del tas till verksamhetens förbrukning av icke förnybara resurser såsom järnmalm och fossila bränslen, samt föroreningar av olika slag – till exempel växthusgaser. (Crane & Matten, 2007)

Som synes i skissen kan en verksamhet som inte är ekonomiskt hållbar ändå vara uthärdlig för naturen och samhället (bearable) under förutsättning att Planet- och Peoplefaktorerna beaktas.

3.1.3 People

Den tredje grundpelaren för en hållbar verksamhet är sociala hänsyn. Här skall tas hänsyn till förhållandena på arbetsplatsen, arbetstagarnas möjlighet till inflytande osv., men även till företagets sociala inverkan på samhället i stort, till exempel påverkan på andra länder, handel med företag som använder barnarbete eller oetiska arbetsmetoder, osv.

Elkington beskriver här att ett företag, för att kunna ha en hållbar utveckling, måste arbeta upp och bibehålla ett ”socialt kapital” i förhållande till omgivningen. Ett alltför lågt socialt kapital kommer ofrånkomligen leda till att företaget inte accepteras av det samhälle som det verkar i och därmed omöjliggöra företaget fortlevnad (Elkington 2002). Elkington ansluter här till den legitimitetsteori som kommer att beskrivas närmare nedan 3.5.

3.2 Global Reporting Initiative (GRI)

The Global Reporting Initiative (GRI) grundades år 1997 av CERES (Coalition for Environmentally Responsible Economies), en organisation som verkar för ett större miljöansvar hos företag. GRI samordnar de främsta experterna inom hållbarhet världen över, dessa möts i särskilda styrgrupper och arbetsgrupper och arbetar fram de riktlinjer för hållbarhetsredovisning vilkas utarbetande är organisationens huvudsyfte. Den senaste uppdateringen av riktlinjerna kom år 2006 då tredje generationens riktlinjer implementerades (G3). GRI:s riktlinjer syftar till att skapa en enhetlig och jämförbar hållbarhetsredovisning som skall underlätta för redovisningens användare att bedöma bolaget ur ett socialt, miljömässigt och ekonomiskt perspektiv. (Globalreporting.org)

Vid framtagandet av riktlinjerna konsulteras en mängd olika intressenter såsom företagsledning, aktieägare, långivare med flera. Härigenom arbetar man mot ett samförstånd kring reglernas innehåll mellan de som har att tillämpa riktlinjerna i sin redovisning å ena sidan och de som använder redovisningen å andra sidan. Genom denna ”multipla intressentprocess” (Öhrings PriceWaterhouseCoopers 2008), vinner riktlinjerna större acceptans då antalet användare som har möjlighet att påverka redovisningens innehåll växer. Av denna anledning arbetar GRI kontinuerligt med att öka antalet inblandade vid framtagandet av reglerna.

GRI-riktlinjernas användning har ökat successivt år för år och används i dagsläget av 1000-talet företag världen över. På grund av dess utbredda användning anses riktlinjerna idag utgöra god redovisningssed.

3.2.1 GRIs innehåll

GRI:s riktlinjer består av två övergripande delar. Första delen benämns Redovisningsprinciper och vägledning och innehåller vägledning om vad som skall tas upp i hållbarhetsredovisningen genom att beskriva en rad principer om väsentlighet, kommunikation med intressenterna, hållbarhetssammanhang och fullständighet. Dessa principer skall, tillsammans med standardupplysningar, avgöra vilka indikatorer och områden som skall ingå i företagets hållbarhetsredovisning. Vidare innehåller första delen information om hur urvalet av enheter som skall representera bolaget skall gå till (redovisningens avgränsning)

I den andra delen presenteras sedan de standardupplysningar som skall ingå i bolagets hållbarhetsredovisning. Dessa kan i sin tur delas upp i:

- **Strategi och profil:** Utgörs av upplysningar kring hur företagets hållbarhetsarbete är kopplat till dess strategi, profil och styrning.

- **Hållbarhetsstyrning:** Dessa upplysningar beskriver hur bolaget i praktiken hanterar de områden som redovisningen berör i syfte att uppnå en mer hållbar verksamhet.

Förutom informationsspridning är tanken med dessa upplysningar att företagare skall kunna komma fram till vilka resultatindikatorer som skall redovisas för att uppnå en funktionell hållbarhetsredovisning.

- **Resultatindikatorer:** Information om bolagets resultat på ett antal specifikt angivna områden.

Resultatindikatorerna är i sin tur uppdelade i tre övergripande grupper:

- **Ekonomiska indikatorer (EC), 9 st.**

Dessa indikatorer behandlar företagets effekt på ekonomiska system, på global såväl som lokal nivå. Tar även upp finansiella aspekter som aktiviteter för att skapa efterfrågan kring företagets produkter/tjänster.

- **Miljömässiga indikatorer (EN), 30 st.**

Dessa indikatorer tar upp organisationens påverkan på naturliga system. Indikatorerna är kopplade till förbrukning av material, vatten, energi och mark; utsläpp till luft och vatten; hur mycket avfall som producerats, etc.

- **Sociala indikatorer.**

De sociala indikatorerna är i sin tur uppdelade i delar de sociala indikatorerna in i ytterligare fyra undergrupper:

- **Produktansvar (P), 9 stycken**

Indikatorer kring hur företagets produkter/tjänster, direkt eller indirekt, påverkar kundernas säkerhet och hälsa

- **Arbetsförhållanden och arbetsvillkor (LA), 14 stycken**

Indikatorer gällande medarbetarnas situation på arbetet. Dessa indikatorer är uppbyggda kring erkända internationella standarder som FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter samt Internationella arbetsorganisationens grundläggande principer om rättigheter i arbetslivet.

- **Mänskliga rättigheter (HR), 9 stycken**

Indikatorer kring hur mänskliga rättigheter tas hänsyn till i företagets verksamhet. Tar t.ex. upp insatser för att förhindra att verksamheten stöder eller ger upphov till barnarbete.

- **Organisationens roll i samhället (S) 9 stycken**

Indikatorer kring hur företaget påverkar det samhälle som det verkar i. Speciellt fokus ligger på indikatorer som söker förhindra korruption, mutbrott och otillbörligt stark politisk inverkan

Inom var och en av dessa indikatorgrupper finns ett antal kärn- och tilläggsindikatorer. Kärnindikatorerna är som huvudregel tillämpliga på samtliga bolag och bör redovisas om man inte med bestämdhet kan anse dem oväsentliga. Tilläggsindikatorerna skall emellertid bara tas upp om bolaget anser att de är väsentliga enligt redovisningsprinciperna. Tilläggsindikatorerna går även under beteckningen branschspecifika tillägg då huruvida de skall redovisas eller ej beror på vilken bransch det redovisande företaget verkar i.

3.2.2 Miljömässiga kärnindikatorer

I vår undersökning kommer vi att uppehålla oss vid i vilken utsträckning de undersökta företagen redovisar de kärnindikatorer som i GRI:s redovisningsregler går under rubriken miljö. För att ge en bakgrund till undersökningen presenteras därför dessa indikatorer kortfattat nedan.

Aspekt: Material

EN1 Materialanvändning i vikt eller volym.

EN2 Återvunnet material i procent av materialanvändning.

I materialindikatorerna sammanfattas de resurser som går åt inom bolagets verksamhet. Här skall redovisas såväl råvaror och halvfabrikat som ingår i en färdig produkt som sådant förbrukningsmaterial som är nödvändigt men inte en del av den slutgiltiga produkten, (till exempel smörjmedel för maskiner). Sådant material som kunnat återvinnas redovisas i en separat indikator.

Dessa indikatorer syftar till att förtydliga det redovisande bolagets inverkan på de globala resurserna samt det arbete som man nedlägger på att bevara desamma. En reduktion av använda resurser i förhållande till mängden färdig produkt är ett uttalat mål för bland annat den mellanstatliga organisationen OECD (Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling), vars arbete har stor bäring på de av GRI utarbetade riktlinjerna. Det lyfts emellertid fram att även rent ekonomiska intressenter kan vara betjänta av att större fokus läggs på en effektiv materialanvändning.

Aspekt: Energi

EN3 Direkt energianvändning per primär energikälla.

EN4 Indirekt energianvändning per primär energikälla.

I dessa indikatorer riktar man uppmärksamheten på energiförbrukningen inom verksamheten. Redovisningen skall vara uppdelad på vilken källa energin har utvunnits ur (kol, olja, biobränsle etc.)

Energianvändningen skall redovisas i två separata indikatorer; indirekt och indirekt, där direkt energianvändning avser sådan energi som bolaget själva utvinnet till exempel genom egen förbränning medan indirekt användning avser sådan energi som köps in utifrån, som exempelvis externt producerad el.

Energianvändning är ofta en väsentlig del av en verksamhets rörelsekostnader varför redovisning är av vikt av denna anledning. Den främsta anledningen till att energianvändning skall redovisas är emellertid att den har en väsentlig inverkan på bolagets miljömässiga fotavtryck. Särskilt viktigt är det faktum att redovisningen skall vara uppdelad på respektive energikälla då man härvid får fram vilken andel av energianvändning som ev. kommer från förnybara energikällor och vilka som kommer från fossila bränslen (en väsentlig källa till växthusgaser).

Aspekt: Vatten

EN8 Total vattenanvändning per källa.

I denna indikator redovisas bolagets totala vattenanvändning, både det vatten som tagits ut direkt av bolaget och det som tagits via mellanhänder såsom vattenverk. Vattenanvändning skall vara uppdelad på källa såsom ytvatten (sjöar, vattendrag etc.), grundvatten, regnvatten, spillvatten och vatten från vattenverk.

Vattenanvändningen anses viktig att redovisa då bolagets storlek inom detta område ger en grund för andra beräkningar kring effektivitet och användning. Dessutom ger vattenanvändningen en signal om den risknivå som avbrott i vattenförsörjningen kan innebära. Vidare kan vattenanvändning ha landskapsmässig inverkan varför redovisning kan vara viktigt för intressenter i bolagets verksamhetsområde.

Aspekt: Biologisk mångfald

EN11 Lokalisering och storlek av ägd, hyrd och brukad mark, i eller intill skyddade områden med högt biologiskt mångfaldsvärde utanför skyddade områden. EN12 Beskrivning av väsentlig påverkan från aktiviteter, produkter och tjänster på den biologiska mångfalden i skyddade områden, samt områden med hög biodiversitet utanför skyddade områden.

I dessa indikatorer skall anges om bolaget har verksamhet inom, eller i anslutning till, skyddade områden såsom naturreservat eller Natura 2000-områden. Även områden som inte är formellt skyddade men som kan anses ha ett högt biologiskt mångfaldsvärde skall tas med.

I EN 12 redovisas sen för vilka möjliga inverkningsområden bolaget kan ha på dessa områden, det är även lämpligt att ange hur man agerar för att denna påverkan skall utebli eller minimeras. Hänsyn skall här tas även till områden som inte direkt påverkas av bolagets verksamhet men som kan påverkas indirekt genom till exempel leverantörskedjan eller transporter.

Dessa redovisningsfaktorer syftar främst till medvetandegöra den påverkan som kan bli följden av bolagets verksamhet. Detta gör det möjligt för bolaget att hantera påverkan på biologisk mångfald och att undvika misskötsel. Detta är viktigt då brister i detta hänseende kan skada organisationens anseende, försena tillståndsprocesser och göra att bolaget förlorar sitt sociala kontrakt, sin "license to operate".

Aspekt: Utsläpp till luft och vatten samt avfall

EN16 Totala direkta och indirekta utsläpp av växthusgaser, i vikt.

EN17 Andra relevanta indirekta utsläpp av växthusgaser, i vikt.

EN19 Utsläpp av ozonnedbrytande ämnen, i vikt.

EN20 NO_x, SO_x samt andra väsentliga luftföroreningar, i vikt per typ.

I dessa indikatorer sammanställs de utsläpp av olika gaser som bolagets verksamhet ger upphov till. Härvid skall man redovisa direkta utsläpp, det vill säga utsläpp från källor som ägs eller kontrolleras av bolaget; såväl som indirekta utsläpp, det vill säga utsläpp som uppstår pga. det redovisande bolagets aktiviteter men som uppstår vid källor som ägs av en annan organisation – till exempel utsläpp som uppstår vid produktion av el som köps in av det redovisande bolaget.

Växthusgasindikatorerna är kopplade till Kyotoprotokollet och ses som särskilt viktiga då utsläpp av växthusgaser är den främsta orsaken till den globala klimatförändringen. Krav på noggrann redovisning av växthusgasutsläpp hänger även samman med olika nationella och internationella bestämmelser och incitamentssystem (som t.ex. handeln med utsläppsrätter)

EN21 Totalt utsläpp till vatten, per kvalitet och recipient.

I denna indikator skall man redovisa för den totala volymen av utsläpp till vatten under året. Dessa skall delas upp på:

- Recipient (vart utsläppen sker)
- Behandlingsmetod (hur utsläppen har bearbetats för att minska miljöpåverkan, till exempel genomgått process i reningsverk.)
- Om utsläppen återanvänds i någon form.

Denna indikator anses viktig då flytande utsläpp med innehåll av kemikalier eller övergödande näringsämnen (fosfor, kväve etc.) kan ha inverka i hög grad på det vatten dit utsläppet görs. Detta kan i förlängningen ha inverkan på miljön som helhet, det vatten som bolaget har tillgång till, samt bolagets relationer till samhället och andra vattenanvändare.

EN22 Total avfallsvikt, per typ och hanteringsmetod.

I denna indikator skall bolaget redovisa för den mängd avfall man producerat. Uppdelat på farligt och ofarligt avfall och med angivande av respektive hanteringsmetod. Anledningen att man betonar hanteringsmetod är att olika hanteringsätt har olika inverkan på miljön. Exempelvis är olika former av återvinning att föredra framför deponi ur miljöhänseende.

EN23 Totalt antal och volym av väsentligt spill.

Denna indikator avser eventuellt spill av till exempel kemikalier oljor och bränslen. Har sådan skett skall dessa utförligt beskrivas i redovisningen med angivande av plats, påverkan och åtgärder för att minska spridning.

Aspekt: Produkter och tjänster

EN26 Åtgärder för att minska miljöpåverkan från produkter och tjänster, samt resultat härav.

EN27 Procent av sålda produkter och deras förpackningar som återinsamlas, per kategori.

EN26 eftersöker en allmänt hållen beskrivning över vilket arbete som har nedlagts på att begränsa den negativa miljöpåverkan som av bolaget tillverkade produkter eller utförda tjänster kan medföra. Ett sätt att minska denna påverkan är naturligtvis återinsamling av desamma, vilket skall redovisas i en separat indikator.

Aspekt: Efterlevnad

EN28 Monetärt värde av betydande böter, och det totala antalet icke-monetära sanktioner till följd av överträdelser av miljölagstiftning och bestämmelser.

I denna indikator redovisas vilka, om några, överträdelser som har skett av olika typer av bestämmelser samt vilka följder detta har fått.

3.2.3 Tillämpningsnivåer

GRI:s regelverk kan tillämpas på tre olika nivåer, benämnda A-C. Till var och en av dessa nivåer kan dessutom läggas ett plus (+) för det fall redovisningen har bestyrkts av utomstående bedömare.

Redovisningens tillämpningsnivå		C	C+	B	B+	A	A+
Standardupplysningar	G3 Upplysningar om profil	Redovisa: 1.1 2.1 - 2.10 3.1 - 3.8, 3.10 - 3.12 4.1 - 4.4, 4.14 - 4.15	Redovisningen bestyrkt av utomstående	Redovisa alla punkter för nivå C och: 1.2 3.9 - 3.13 4.5 - 4.13, 4.16 - 4.17	Redovisningen bestyrkt av utomstående	Samma krav som för nivå B	
	G3 Upplysningar om hållbarhetsstyrningen	Behövs ej		Upplysningar om hållbarhetsstyrningen för varje indikatorkategori		Upplysningar om hållbarhetsstyrningen för varje indikatorkategori	
	G3 Resultatindikatorer & branschspecifika resultatindikatorer	Redovisa minst tio resultatindikatorer, och åtminstone en från vardera: social, ekonomisk och miljöpåverkan		Redovisa minst 20 resultatindikatorer, och åtminstone en från vardera: ekonomisk påverkan, miljöpåverkan, mänskliga rättigheter, anställningsförhållanden och arbetsvillkor, organisationens roll i samhället, produktansvar.		Redovisa varje kärnindikator i G3 och varje branschspecifik* indikator med hänsyn till väsentlighetsprincipen genom att antingen a) redovisa indikatorinformation eller b) förklara skälen för att inte redovisa	

*Branschspecifika tillägg i slutlig version

Figur 1.2 (Källa: Globalreporting.org)

Som synes i tabellen ovan innebär varje steg uppåt i GRI-nivåerna att allt högre krav ställs på hållbarhetsredovisningens fullständighet.

För en redovisning på C-nivå behöver inga upplysningar ges om hållbarhetsstyrningen. Vidare räcker det att 10 valfria resultatindikatorer redovisas (av totalt 79) och dessa kan fördelas efter eget godtycke så länge en indikator redovisas från varje huvudgrupp. Således har ett företag på denna nivå mycket stora möjligheter att själva välja vad man vill redovisa respektive undanhålla. På B-nivå skall hållbarhetsstyrning redogöras för och 20 indikatorer skall redovisas varav en från varje huvudgrupp samt varje undergrupp avseende sociala indikatorer. På A-nivå krävs kompletta upplysningar om profil och hållbarhetsstyrning samt att alla kärnindikatorer redovisas jämte samtliga branschspecifika tilläggsindikatorer (indikatorer som får anses väsentliga i den bransch inom vilken det redovisande bolaget är verksamt). Det bakomliggande syftet med nivåsystemet är att regelverket ska kunna vara anpassligt till alla typer av bolag. Nybörjarbolag skall ha en chans att påbörja sin hållbarhetsredovisning med lägre krav. Ett mer avancerat bolag som kan framställa en komplett redovisning skall å sin sida ha möjlighet att bekräfta detta genom att kunna påvisa en högre nivå.

3.2.4 Externt bestyrkande

Redovisningens trovärdighet ökar om den bestyrks av en utomstående part, vilket är anledningen till att GRI-certifieringen kan förstärkas med ett + för det fall ett sådan bestyrkande är inhämtat. Även förfarandet för hur denna granskning skall gå till är i Sverige standardiserat genom FAR:s rekommendation SRS RevR6 (Oberoende granskning av frivillig separat hållbarhetsredovisning), vilken är överensstämmande med den internationella standarden ISAE 3000.

Granskningen i enlighet med FAR utförs översiktligt i tre steg:

- Planering: Kriterierna som använts vid hållbarhetsredovisningen bedöms för att avgränsa och inrikta granskningen.
- Genomförande: Rapporteringssystemet granskas, hållbarhetsdata kontrolleras. Uppgifter utvärderas och verifieras genom till exempel platsbesök och intervjuer.
- Rapportering: Resultaten dokumenteras och en undertecknad bestyrkanderapport överlämnas för publicerande i hållbarhetsredovisningen.

En bestyrkt hållbarhetsredovisning blir mer trovärdig än en obestyrkt då den kan anses bevisa att den information som har lämnats är rätt information enligt de riktlinjer man har förhållit sig till. Det är härvid viktigt att granskaren är strängt oberoende från det redovisande företaget, varför samma krav ställs på revisors oberoende vid hållbarhetsrevision som vid finansiell dito.

3.3 Lagreglerad hållbarhetsredovisning

3.3.1 Miljöbalken

Ett företag som driver anmälningspliktig eller tillståndspliktig verksamhet enligt Miljöbalken 9 kap. skall för varje verksamhetsår lämna in en miljörapport till verksamhetskommunen eller länsstyrelsen (MB 26 kap 20 §). I denna rapport skall man ange vilka delar av företagets verksamhet som kräver tillstånd, samt för var och en av dessa delar beskriva vilka insatser man gjort för att uppnå villkoren för tillstånd.

I samma lagrumms andra stycke anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att en miljörapport skall innehålla en redovisning av verksamhetens miljöpåverkan även i annat avseende än vad som omfattas av villkoren i ett tillståndsbeslut. Denna uppgift har av regeringen delegerats till Naturvårdsverket som i *Föreskrifter om miljörapportering* (NFS 2006) närmare reglerar vad som skall tas upp i miljörapporten.

Miljörapporten består av tre delar: grunddel, textdel och för vissa verksamheter en emissionsdeklaration. Grunddelen innehåller i huvudsak administrativa uppgifter. Dessa behövs till exempel för att tillsynsmyndigheten ska kunna föra ett register över de rapporteringspliktiga verksamheterna. I textdelen beskrivs hur verksamheten uppfyller villkoren och vilka åtgärder som genomförts som en följd av egenkontrollen. Verksamheter för vilka det är relevant skall också lämna uppgifter om utsläpp till luft och vatten samt uppgifter om avfall. Dessa uppgifter lämnas i emissionsdeklarationen.

Förutom inrapportering till länsstyrelse eller kommun stadgar NFS 2006:9 även att miljörapporten skall inregistreras i Naturvårdsverkets centrala databas för miljörapporter. (Svenska miljörapporteringsportalen, SMP). I syfte att kartlägga utsläppen i samhället hämtas härifrån uppgifter som verksamheterna lämnar i miljörapportens emissionsdeklaration. Ur dessa uppgifter sammanställs dels ett nationellt och dels ett europeiskt utsläppsregister.

3.3.2 Årsredovisningslagen

6 kap. ÅRL reglerar innehållet i de börsnoterade företagens förvaltningsberättelser. Dessa skall i viss mån ta upp hållbarhetsfrågor vilket syns i 1 § 4 st. vari stadgas att förvaltningsberättelsen skall innehålla ”de icke- finansiella upplysningar som behövs för förståelsen av företagets utveckling, ställning eller resultat och som är relevanta för den aktuella verksamheten, däribland upplysningar om miljö- och personalfrågor”

I ÅRL 6 kap 1 § 4 st. finns en särskild regel för de företag som är tillståndspliktiga enligt MB 9 kap. 6 §. Dessa skall, förutom till kommun/länsstyrelse inlämnad miljörapport, i förvaltningsberättelsen lämna upplysningar om verksamhetens påverkan på den yttre miljön. En närmare beskrivning av vilka faktorer som skall redovisas och hur verksamhetens miljöpåverkan skall definieras lämnas dock inte i ÅRL varför företagen har relativt stor frihet att bestämma hur man skall redovisa hållbarhetsfrågor i förvaltningsberättelsen.

3.4 Obligatoriskt för statligt ägda företag

Staten är en betydande företagsägare i Sverige. Inom Regeringskansliet förvaltas 57 företag, varav 43 ägs helt och 14 ägs tillsammans med andra. Detta innebär i förlängningen att svenska folket är delägare i ett stort antal bolag. Av denna anledning ställs höga krav på de statliga bolagen och regeringen har ett stort ansvar att i förvaltningen av innehaven agera som aktiva ägare och skapa värde både i form av ekonomisk avkastning såväl som att uppfylla olika samhällsintressen. Även kraven på insyn i bolagen är stora då hela svenska folket kan ses som delägare och därmed intressenter (Sweden.gov.se).

Hållbarhetsfrågor har härav sedan länge präglat styrningen av svenska statligt ägda företag då regeringen har ansett att de statliga företagen bör agera föredömen på området för att verka för att hållbarhet får genomslag i näringslivet i stort. Till exempel har företagens ansvar för miljö, jämställdhet och mångfald funnits med i ägarpolicy sedan 1990-talet.

Vidare infördes 2002 särskilda riktlinjer för redovisningen i statligt ägda företag vari fastslogs att företagen, förutom finansiell information, även skulle redovisa jämställdhetsarbete; miljöarbete och dylikt (Skrivelse 2002/03:120). Dessutom har hållbarhetsavsnitten i de statliga företagens redovisningar sedan 2004 årligen granskats särskilt ur miljöperspektiv. I dessa genomlysningar undersöks och belyses företagens påverkan på miljö och klimat i syfte att få företagen att ta större ansvar på detta område och även att redovisa för sitt arbete i frågan.

Trots dessa åtgärder hade dock knappt en femtedel av de statliga bolagen, före 2008, en särskild hållbarhetsredovisning. Frågan gavs därför ytterligare tyngd 29 november 2007 då Sveriges regering fastställde nya riktlinjer för den externa rapporteringen i statligt ägda företag vari informationskraven för hållbarhetsredovisning utökades kraftigt. Sverige blev härmed det första land i världen som gjorde hållbarhetsredovisning obligatoriskt för företag med statligt ägande. I det pressmeddelande som föregick implementeringen betonade näringslivsminister Maud Olofsson vikten av att de statliga företagen agerade goda förebilder inom hållbarhet som motiv för införandet av riktlinjerna (se ovan kap.1)

I riktlinjerna stadgas att företagen, från och med verksamhetsåret 2008, skall framställa hållbarhetsredovisning i enlighet med GRI:s riktlinjer samt att hållbarhetsredovisningen ska vara kvalitetssäkrad genom revision och ska bifogas årsredovisningen samt publiceras på respektive företags hemsida. Regeringens riktlinjer är uppbyggda enligt principen ”följ eller förklara” och avvikelser från GRI kan således göra under förutsättning att en legitim förklaring för avvikelsen framställs.

Vidden av de nya redovisningsreglerna kan illustreras av ett uttalande från Åsa Bäckström, chef för KPMG:s avdelning för Sustainability Services, som strax efter riktlinjernas offentliggörande uttalade att:

*”(...)ingen ägare har tidigare ställt så ambitiösa krav på sina innehav med avseende på redovisning och oberoende granskning av hållbarhetsarbetet som den Svenska regeringen”
(Bäckström 2007).*

Under år 2009 lyckades samtliga statliga företag utom 4 uppfylla sin plikt att framställa hållbarhetsredovisning (Verksamhetsberättelse för företag med statligt ägande 2009). Det stora flertalet (31 stycken) valde att tillämpa reglerna på C-nivå medan tre företag rapporterade på nivå B och endast två företag på A-nivå. Vad gäller kvalitetssäkringen verifierade alla företag utom nio sin hållbarhetsredovisning genom utomstående revision och uppnådde därmed (+)nivån inom sin respektive tillämpningsnivå.

3.5 Intressentmodell

Ett företag som handlar i enlighet med intressentmodellen strävar efter att agera på ett sätt som är acceptabelt för alla sina intressenter. Intressenter definieras av regeringen som:

"(...)alla de som kan påverkas väsentligt av företagets aktiviteter, produkter och tjänster, och vars handlingar kan påverka företagets möjlighet att genomföra sin strategi och uppnå uppsatta mål" (Riktlinjer för extern rapportering för företag med statligt ägande 2008)

Företaget skall i alla sina beslut vinnlägga sig om att upprätthålla goda relationer till omgivningen samtidigt som beroendet mellan företaget och dess intressenter är i balans. Avvägningar och "kompromisser" blir här ofta nödvändiga då olika intressegrupper har olika, ibland diametralt motsatta, intressen (Perez 2006). En hållbarhetsredovisning är ett användbart verktyg i detta arbete då man här väger samman de tre breda intressentgrupper som anges i Triple Bottom Line-modellen (se ovan 3.1)

I regeringens riktlinjer fastslås att det redovisande företaget skall identifiera sina intressenter och i hållbarhetsredovisningen förklara hur deras förväntningar och intressen har hanterats (Riktlinjer för extern rapportering för företag med statligt ägande 2008). Alla företag har olika intressenter och i princip kan ett oändligt antal olika intressentgrupper tänkas. De flesta av dessa kan dock delas in i en av tre övergripande grupper vilka ställer olika krav på en redovisning.

3.5.1 Finansiella intressenter – aktieägare, långgivare, etc.

Dessa intressenter är naturligtvis mest intresserade av företagets finansiella ställning, varför en användbar redovisning för dem beskriver den ekonomiska utvecklingen på ett bra sätt.

Hållbarhetsredovisningen är bara delvis inriktad på finansiell information och mycket tyngd läggs på sociala och miljömässiga aspekter. På längre sikt kan dock företagets arbete med dessa frågor ha bäring på dess utveckling och tillväxt, exempelvis pga. att många investerare föredrar att satsa på företag där de kan försäkra sig om att verksamheten bedrivs på ett etiskt försvarbart sätt. Hållbarhetsredovisningen kan även ha en mer direkt bäring på det finansiella resultatet. Ett företag som uppvisar god miljöprestanda anses till exempel tendera vara välskött och effektivt, varför detta teoretiskt kan sättas i relation till potentiell kapitaltillväxt. Ett ytterligare sätt som hållbarhetsredovisning kan vara användbart för finansiella intressenter är då man bedömer risker inom företaget. Ett alltför eftersatt hållbarhetsarbete inom miljö och det sociala området kan leda till att företaget tvingas betala olika skadestånd och straffavgifter (Jakobsson & Jakobsson, 1998).

3.5.2 Interna intressenter – Anställda, m.fl.

Företagets anställda har ett stort intresse av de sociala aspekterna av hållbarhetsredovisningen, då man ur dessa kan utläsa hur företaget arbetar med arbetsmiljöfrågor och anställningstrygghet.

3.5.3 Produktintressenter - leverantörer samt kunder

Produktintressenter har ett intresse som täcker samtliga delar av hållbarhetsredovisningen. De ekonomiska aspekterna är främst viktiga för att försäkra sig om att företaget har tillräcklig soliditet för att uppfylla sina förpliktelser gentemot produktintressenterna, det vill säga leverera varor till kunderna och att betala sina fordringar till leverantörerna. Vad gäller de sociala och miljömässiga aspekterna kan dessa vara viktiga för medvetna kunder som är noga med att bara köpa produkter som är etiskt producerade.

3.5.4 Övriga externa intressenter

Förutom ovan nämnda intressegrupper kan även samhället i stort påverkas av företagets verksamhet. Som exempel på detta kan tas närområdet till större industrier som har ett stort intresse i vilken påverkan dessa har miljömässigt.

3.5 Legitimitetsteori

Legitimitetsteorin har sin grund i tanken om ett socialt kontrakt, det vill säga idén att ett samhälles medborgare ingår ett underförstått avtal med varandra om att följa vissa grundläggande regler. Denna teori kan i sin mest grundläggande form härledas ända tillbaks till "de gamla grekerna". Närmare bestämt 2.500 år till filosofen Platon och hans "Staten" vari beskrevs hur lagar främst skulle vara en kodifiering av de outtalade regler som fanns mellan "goda män" och som gjorde att de kunde leva fredligt tillsammans. (Nordin 2006)

Som mer utvecklade teorier beskrevs dock det sociala kontraktet förmodligen först år 1651 då den engelske filosofen Thomas Hobbes gav ut "Leviatan" vari han beskrev människans organisering i samhällen som en flykt från naturtillståndet. Detta naturtillstånd var det "allas krig mot alla" som Hobbes ansåg var resultatet av ett samhälle utan ledning och under vilket varje människas liv skulle vara "solitary, poor, nasty, brutish, and short". För att slippa utsätta sig för detta hade människan, förklarade Hobbes, valt att frångå sitt naturliga tillstånd och underkasta sig någon form av högre makt (lagar, regeringar, en kung, etc.). Således utmärktes Hobbes sociala kontrakt av ett samförstånd mellan den befällande makten och den lydande befolkningen (Nordin 2006).

Kontraktsteorin hade fortsatt inflytande över samhällsteoretiska synsätt genom filosofer som John Locke och Jean Jacques Rousseau som använde justerade versioner av Hobbes naturtillstånd som utgångspunkt för sina teorier.

Locke hävdade att människan av naturen har en högt utvecklad moral varför naturtillståndet karaktäriseras av fred och samförstånd under en gudomlig inordnad ”naturlag”. Då människor underordnar sig en regering, lagar osv. gör de detta för att försäkra sig om denna naturlag obrottsligen kommer att efterföljas. Rousseau hade ett liknande synsätt då han beskrev naturtillståndet som en fredlig plats med total individuell frihet. Eftersom människan är en social varelse ingås sociala kontrakt för att reglera hur människor interagerar med varandra. I Rousseaus sociala kontrakt skapas så det tillstånd som är bäst för alla människor; en demokrati styrd av folkviljan (Nordin 2006)

I nutid används kontraktsteori av t.ex. John Rawls för att förklara mänskliga fri- och rättigheter som uppkomna genom för båda parter gynnsamma överenskommelser mellan samhällets medlemmar. I takt med att CSR-tänkandet har växt fram har tanken om ett socialt kontrakt även haft inverkan på hur företag interagerar med samhället. Ur dessa tankar uttrycktes sedan idén om ett socialt kontrakt mellan företaget och samhället av till exempel Mathews (1979):

“The social contract exists between corporations [...] and individual members of society. Society (as a collection of individuals) provides corporations with their legal standing and attributes and the authority to own and use natural resources and to hire employees. Organisations draw on community resources and output both goods and services and waste products to the general environment. The organisation has no inherent right to these benefits and in order to allow their existence, society would expect the benefits to exceed the costs to society.”

Legitimitetsteorin är i sin tur direkt hänförlig ur idén om det sociala kontraktet i den form som det ovan beskrivs av Mathews. Detta utvecklas bland annat av O'Donovan (2002) som kopplar Mathews tankar om det socialt kontraktet till sina egna tankar om legitimitet och fastslår att ett företag ges legitimitet av samhället bara i den utsträckning man uppfattar att företagets positiva effekter på samhället i tillräcklig grad överstiger de negativa. Suchman (1995) förklarar vidare att legitimitetsteorin säger att ett företag, för att kunna accepteras av sin omgivning, måste verka på ett sätt som är lämpligt utifrån de värderingar och normer som präglar samhället. Om företagets handlingar inte stämmer överens med samhällets värderingar uppstår en så kallas legitimitetsklyfta (se Sethi, 1977, Patten 2002).

Man ser här hur legitimitetsteorin knyter an till intressentteorin genom att företagets legitimitet bedöms utefter hur väl de olika intressenterna upplever att deras intressen blir tillgodosedda.

Många intressenter har divergerande uppfattningar om vilket beteende som är det optimala hos företaget (se ovan), detta leder till att en legitimitetsklyfta bildas då den väg som är optimal för en intressent ofrånkomligen leder till att en annan intressent blir

förfördelad. För att överbrygga denna klyfta måste kompromisser göras. För att dessa skall accepteras av intressenterna måste information spridas om varför man gjort de val man gjort och hur man har arbetat för att tillgodose allas behov. I detta arbete är en hållbarhetsredovisning ett viktigt verktyg.

Legitimitetsklyftor kan vidare uppkomma på en mängd olika sätt, Wartick & Mahon (1994) har översiktligt angett att legitimitetsklyftor uppstår då:

- Bolagets prestation försämras, medan intressenternas förväntningar är oförändrade
- Intressenternas förväntningar förändras, medan bolaget presterar på samma nivå.
- Intressenternas förväntningar och bolagets prestation båda förändras, men i olika riktningar. Eller att de rör sig i samma riktning men olika fort.

Då förtroendet för företaget av någon anledning sjunker hos någon intressegrupp riskerar man att bryta mot det sociala kontrakt som är upprättat med samhället och som skänker bolaget dess legitimitet. Man riskerar då att samhället "häver avtalet", t.ex. genom att sluta köpa företagets produkter/tjänster, att återkalla nödvändiga tillstånd, eller att påföra företaget olika former av böter eller sanktioner (Deegan & Rankin 1996)

För att förhindra att företagets legitimitet försvinner måste man i dessa lägen snabbt åtgärda problemen.

Lindblom (1994) och Dowling & Pfeffer (1975) har framlagt ett antal förslag på strategier som ett bolag kan använda för att åtgärda en uppfattad brist i legitimiteten. Om man slår ihop de idéer som presenteras i dessa verk kan strategierna sammanfattas i fyra punkter

- **Anpassa sig** för att passa in i den förhärskande synen på legitimitet genom att ändra sitt beteende och informera de relevanta intressenterna om detta.
- **Förändra intressenternas uppfattning** utan att förändra något inom organisationen, till exempel genom att förleda intressenternas uppmärksamhet från företagets problemområden och koncentrera på någon positiv aktivitet
- **Förändra den i samhället förhärskande definitionen av legitimitet.**
- **Förändra intressenternas förväntningar på företaget** för att stämma in med företagets prestation.

Enligt Lindblom (1994) såväl som Dowling & Pfeffer (1975) kan bolaget implementera dessa strategier antingen var för sig eller tillsammans. Samtliga dessa strategier implementeras genom att man på olika sätt sprider information till sina intressenter. Ur ett miljöperspektiv kan således en hållbarhetsredovisning ses som ett av de viktigaste verktygen som bolaget kan använda för att uppnå legitimitet i dessa frågor. Detta har även uttryckligen sagts av till exempel Hogner (1982) och Milne & Patten (2001) som i sina undersökningar av företag som redovisar miljöaspekter kommer fram till att syftet i de flesta fall är att åstadkomma större legitimitet för företaget.

Samhällets krav på hur ett företags miljöredovisning skall vara beskaffad för att skapa legitimitet skiljer sig åt beroende på vilket företag det rör sig om. Exempelvis har Clarke & Gibson-Sweet (1999), Toms (2002), med flera genom empiriska undersökningar kunnat visa att större bolag, samt bolag inom "kontroversiella branscher" ger mer miljöinformation i sina årsredovisningar. Roberts (1992) undersökte i sin tur företags hållbarhetsredovisningar genom att dela upp dem i "high profile" (företag som är synliga i media, politiskt kontroversiella eller verkar i starkt konkurrensutsatta branscher) respektive "low profile" där den förstnämnda gruppen fanns lämna betydligt mer information i sin redovisning än den sistnämnda.

4. EMPIRI

4.1 Lernia

Lernias historia går tillbaka till 1920-talet då staten inledde omskolningsprojekt för att sätta arbetslösa i arbete och verksamheten har därefter växt fram steg för steg under namnet AMU-gruppen fram tills år 2001 då koncernen bytte namn till Lernia. Idag beskriver Lernia sig idag som ett av Sveriges ledande kunskapsföretag inom bemanning och utbildning, och har översiktligt sex verksamhetsgrenar

Lernia Bemanning: Rekryterar och hyr ut personal inom industri, teknik, logistik, kontor och ekonomi.

Lernia Utbildning: Erbjuder utbildnings- och matchningstjänster till individer via arbetsförmedlingar, kommuner och myndigheter.

Lernia College: Erbjuder yrkesutbildningar till individer inom gymnasie- och yrkeshögskola.

Lernia Jobb & Karriär: Skapar möjligheter för individen i arbetslivet genom att stödja medarbetaren, arbetsgivaren och facket vid t.ex. omorganisation eller omställning.

Lernia Consulting: Erbjuder skräddarsydda tjänster inom organisations- och ledarutveckling till företag och organisationer.

Lernia Tech: Erbjuder företag och organisationer värdeskapande teknikutbildningar, certifieringar och behörigheter (Lernia.se).

Lernia är verksam i bemannings- och utbildningsbranschen varför deras miljöpåverkan är av relativt begränsad omfattning. Deras konsultativa verksamhet innebär dock ett stort antal tjänsteresor och man äger ett relativt stort antal lokaler för kontor och bedrivande av undervisning, härmed har man vissa utsläpp av avgaser såväl som en ej obetydlig energiförbrukning. Vidare skall påpekas att den verksamhet som Lernia bedriver avseende utbildning för den aldokemiska industrin anses ha sådan miljöpåverkan att den är anmälningspliktig enligt Miljöbalken 9:6.

4.1.2 Redovisat

2007

Lernias miljöarbete redovisades i mycket begränsad omfattning före genomdrivandet av de nya riktlinjerna. Då man tar del av Lernias årsredovisning från år 2007 är miljöinformationen begränsad till cirka en halv sida vari man bland annat anger att Lernia uppfyller miljöcertifieringen ISO 14001:2004. Vidare förklarar man att ”flera interna miljörevisioner görs varje år”, Emellertid redovisas inte resultatet för någon av dessa revisioner i årsredovisningen eller på annat sätt offentligt.

Vad gäller redovisningsfaktorer som efterfrågas av GRI förklarar Lernia att mål har uppställts gällande koldioxidutsläpp och energiförbrukning. Ingen kvantifiering görs dock av målen och ej heller anges vilket värde som uppnåtts för något av dessa tre områden, redovisningen begränsas istället till ett kort konstaterande att ”vi uppfyller inte våra mål”. Då ej heller någon av dessa två faktorer har härletts till sin källa vi inte att någon av de undersökta GRI-indikatorerna har uppfyllts ens delvis i Lernias årsredovisning 2007

2009

I Lernias årsredovisning från år 2009 är hållbarhetsredovisningen alltjämt kortfattad och upptar en sida. Också detta år nämner man att miljörevisioner kontinuerligt utförs internt på bolaget, dock alltjämt utan att redovisa några resultat från dessa. Vidare beskrivs att vissa av de bedrivna utbildningsverksamheterna är anmälningspliktiga enligt Miljöbalken 9:6 vilket innebär att miljörapport skall upprättas över dessa. Ingen information från de redovisningarna har dock överförts till årsredovisningen.

Vad gäller GRI-relevanta faktorer har de faktorer som berördes år 2007 nu tagits upp mer ingående genom en tabell över utsläpp och avfall vilken ger tillräcklig information för att utgöra en fullständig GRI redovisning avseende energianvändning, utsläpp av växthusgaser, utsläpp av ozonnedbrytande ämnen, avfallsvikt, samt spill.

Övriga miljömässiga kärnindikatorer har ej berörts av Lernia under 2009 heller.

4.2 LKAB

LKAB (Luossavara-Kirunavaara AB) har funnits sedan 1890 beskriver sig som en ”internationell högteknologisk mineralkoncern, världsledande producent av förädlade järnmalmprodukter för ståltillverkning och en växande leverantör av mineralprodukter till andra industribranscher”. Större delen av LKAB:s järnmalmprodukter säljs till stålverk i Europa men man arbetar även på andra marknader såsom Nordafrika, Mellanöstern och Sydostasien. Koncernen består totalt av ett 30-tal bolag i 15 länder och sysselsätter omkring 3800 medarbetare, varav 3200 finns i Sverige. (LKAB.se)

Företaget är i Sverige förmodligen mest känt för den järnmalmsbrytning som det utför i Kiruna och Malmberget och som har resulterat i att den berömda ”gropen” har bildats i det sistnämnda och att det förstnämndas hela stadskärna nu kommer bli tvungen att flyttas till en ny plats.

LKAB bedriver en mycket miljöintensiv verksamhet och har sedan länge varit miljörapporteringskyldiga i enlighet med Miljöbalken. Den viktigaste miljömässiga påverkan som LKAB utövar är förmodligen den landskapsmässiga förändring som gruvverksamhet för med sig då den med nödvändighet innebär att man bryter isär berget för att komma åt järnmalmen inuti. Den mest påtagliga landskapsförändringen är den som

har skett i tätorterna Malmberget och Kiruna, I Malmberget var man år 1974 tvungen att utrymma stora delar av stadens centrum då det hotade ras ner i de underliggande gruvorterna. Man valde härvid att spränga bort den överliggande marken varvid den 20 hektar stora Kaptensgropen bildades och delade staden i två delar. Även i Kiruna har stora bostadsområden fått utrymmas på grund av rasrisk i underliggande gruvorter och det har nu annonserats att stora delar av Kiruna centrum skall flyttas för att kunna utvidga malmbrytningen. (LKAB.se)

LKAB orsakar vidare stora mängder utsläpp av olika slag, vid malmbrytningen används till exempel stora mängder processvatten vilket sedan leds tillbaka till kringliggande vattendrag. Malmbrytningen såväl som pelletstillverkningen innebär även en betydande förbränning av bland annat kol och olja vilket orsakar en hel del utsläpp av växthusgaser och försurande ämnen.

LKAB:s miljöpåverkan blir än mer intressant då bolaget har sin verksamhet i Norrbotten där de omgivande ekosystemen är unika i sitt slag i Sverige. Den omgivande naturen är vidare till stor del skyddad p.g.a. hög biologisk mångfald under Natura 2000 eller som en del av nationalparken Lapponia.

4.2.2 Redovisat

2007

Då LKAB bedriver miljöfarlig och tillståndspliktig verksamhet har de även tidigare varit tvungna att upprätta miljörapport i enlighet med Miljöbalken 26 kap 20 §. Denna har dock inte bifogats årsredovisningen. Istället har en miljörapport upprättats för varje verksamhetsområde varefter denna lämnats till miljökontoret i respektive verksamhetskommun.

Vad gäller årsredovisningen för 2007 har informationen från miljörapporterna i den sammanfattats i ett miljöavsnitt om nio sidor. I detta kapitel beskrivs vilka nya miljötillstånd som anskaffats i verksamheten under året

Resursanvändning

Materialanvändningen redovisas vad avser vikten av den brutna järnmalm som omvandlats till pellets, tillsatsämnen, samt sprängmedel. Dessa förklaras utgöra de viktigaste råvarorna och förbrukningsmaterialet varför denna indikator anses redovisad. Andelen återvunnet material i produktionen redovisas emellertid inte, troligen eftersom denna andel i LKAB:s fall är försumbar.

LKAB redovisar redan under 2007 sin energianvändning både vad avser direkta energikällor (olja och kol) och indirekta (elektricitet) således får energiförbrukningsindikatorerna anses redovisade för.

Vattenförbrukningen berörs i det att man nämner att större delen av verksamhetens processvatten kommer från nederbörd eller uppumpat gruvvatten. Ingen kvantifiering av mängden använt vatten görs emellertid varför indikatorn ej kan anses uppfyllt.

Skyddade områden

EN 11-12 som beskriver inverkan på närliggande skyddade områden och områden med högt biologiskt mångfaldsvärde redovisas ej av LKAB år 2007. Förvisso beskriver man i generella ordalag sin inverkan på omgivningen genom att visa bilder på "kaptensgropen" i MalMBERGET och gruvans närhet till Kiruna Centrum, men varken det närliggande naturreservatet Lapponia eller något av Norrbottens Natura 2000-områden nämns.

Utsläpp

LKAB redovisar sina i ton utsläpp till luften uppdelade på Stoft, Svaveldioxid, Vätefluorider, Väteklorider, Kväveoxider, Koldioxid. Utsläpp av växthusgaser får därmed anses redovisade för. Däremot saknas en redovisning av ev. utsläpp av t.ex. CFC, HCFC, haloner och metylbromid och andra ozonnedbrytande ämnen varför denna indikator ej är uppfyllt.

Vad gäller utsläpp till vatten redovisas dessa i antal kg avseende Kväve, Totalfosfor och Spårmetaller. Kvaliteten på utsläppen, det vill säga vilka behandlingar som det utsläppta materialet har genomgått för att minska miljöpåverkan, redovisas dock ej. Recipienten av vattenutsläppen redovisas bara som "omkringliggande vattendrag" och ingen uppdelning av mängd utsläpp till respektive vattendrag görs.

Denna indikator anses därför som delvis redovisad.

Avfall

År 2007 ger LKAB vissa beskrivningar kring hur de arbetar med förädling av avfall samt vilka deponier de ämnar upprätta inom ramen för sin avfallshantering. De enda avfallstyper som kvantifieras till vikt är dock gråberg och anrikningssand. Det har heller inte redovisats i detalj hur var och en av dessa avfallstyper har hanterats.

Avfallsredovisning enligt GRI anses därför ha upprättats delvis.

Böter och sanktioner

Enligt den sista miljömässiga kärnindikatorn EN 28 skall bolaget redovisa Redogör för administrativa eller legala sanktioner på grund av överträdelser av miljölagstiftning eller -bestämmelser. År 2007 beskriver LKAB på ett flertal ställen att sådana överträdelser har skett. Bland annat har man överskridit bullervillkoren och tillståndsmyndighetens riktvärden för stoftutsläpp. Ingen information finns dock om de eventuella sanktioner som man härvid fått utstå, därför anses denna indikator som enbart delvis redovisad.

2009

Efter att de nya riktlinjerna implementerades har LKAB börjat redovisa ett stort antal ytterligare faktorer och redovisade under 2009 10 av 17 kärnindikatorer inom miljö fullständigt. Noterbart är bland annat att EN11, EN12 (påverkan på områden med högt biologiskt mångfaldsvärde) numer redovisas, vilket gör att LKAB:s drastiska inverkan på fjällnaturen nu blir mer överskådlig.

4.3 SweRoad

Företaget SweRoad är ett helägt statligt företag (Verksamhetsberättelsen, 2008) och förvaltas av Trafikverket. Företaget erbjuder konsulttjänster inom väg- och transportsektorn till uppdragsgivare utanför Sveriges gränser. Normalt sett är uppdragsgivarna utländska myndigheter och i projekten får SweRoad normalt sett en rådgivande roll samt ger teknisk assistans (VV.se). SweRoad hade 2009 31 anställda och hade under 2009 en omsättning på 45,3 Mkr och ett resultat före skatt på -10,5 Mkr (Årsredovisning 2009).

4.3.2 Redovisat

2007

Företaget SweRoad har år 2007 41 anställda och en omsättning på 53,5 Mkr. De publicerar ingen hållbarhetsredovisning detta år och i deras årsredovisning publiceras väldigt lite information som berör miljöområdet (Årsredovisning, 2007)

Under 2007 publicerar SweRoad ingen information som direkt passar under någon kärnindikator. Däremot publicerar företaget bilder med texten om att ett trafikmiljöprojekt har påbörjats i Dubai, men inriktning på rörelsehindre. Samt en text som förklarar att SweRoad tidigare år har anslutit sig till ett av Utrikesdepartementets projekt "Globalt Ansvar". Detta projekt hade som mål att främja det arbete som företags från Sverige gör för att bekämpa korruption, förbättra miljön samt arbeta för mänskliga rättigheter.

2009

Företaget har under år 2009 31 anställda och har sedan år 2008 att publicerat hållbarhetsredovisningar. Hållbarhetsredovisningen 2009 innehåller dock relativt lite information gällande miljöområdet.

SweRoad anser att deras främsta påverkan på miljön äger rum när de under sina projekt flyger till och från projekt i utlandet. Det är under dessa resor som de släpper ut mest växthusgaser. Under år 2009 tycks företaget ha redovisat sina totala direkta och indirekta utsläpp av växthusgaser i vikt (EN16) genom en tabell vari utsläppen framgår – av okänd anledning har man emellertid ändå valt att i sitt GRI-schema ange denna indikator som ej uppfylld. Under åter släpps 21,6 ton växthusgaser. Denna information är, till skillnad från

tidigare år, detaljrik. Här kan vi läsa att företaget släpper ut 3,5 gram koldioxid per krona (i förhållande till företagets omsättning), samt att utsläppet minskat med 8 procent under året. Även utsläpp vid resor till och från jobbet har minskat med 14 procent. SweRoads hållbarhetsredovisning är granskad av ett externt konsultföretag och de har godkänt både redovisningen och hållbarhetsredovisningens GRI-index. I företagets GRI-index står det däremot att de inte har redovisat några utsläpp av växthusgaser, vilket är osant då det finns en detaljerat tabell i hållbarhetsredovisningen gällande dess utsläpp.

4.4 Specialfastigheter

Specialfastigheter är ett fastighetsbolag inriktad på att äga fastigheter som är specialbyggda för olika ändamål. Exempel på fastigheter de äger är kriminalvårdsfastigheter, ungdomsvårdshem samt polisfastigheter. Företaget är helägt av den svenska staten och förvaltas av näringsdepartementet. Företaget har 101 anställda och hade under 2009 en omsättning på 1487 Mkr och ett resultat på 300 Mkr.

4.4.2 Redovisat

2007

Under år 2007 skriver Specialfastigheter totalt två sidor om sitt miljöarbete och väljer att publicera sin hållbarhetsredovisning i sin årsredovisning och inte separat. Generellt sett skriver företaget relativt lite om miljön i årsredovisningen och endast fyra av de oss undersökta kärnindikatorerna kan anses redovisade för.

Enligt företaget står fastigheternas energiförbrukning för den största miljöpåverkan genom sina utsläpp. Av denna anledning redovisar företaget sin förbrukning av fastighetsel samt dess procentuella minskning för varje år sedan 2001. GRI efterfrågar företagets indirekta energianvändning per primär energikälla (EN 4) och Specialfastigheter har valt att redovisa denna information, förbrukningen av fastighetsel (kWh/m²) samt dess procentuella minskning, i en graf. Även om denna förbrukning finns redovisad i grafen har företaget inte publicerat några exakta siffror utan har avrundat dem. Då inga exakta siffror är redovisade är EN 4 endast delvis redovisad. Vidare efterfrågar GRI total vattenanvändning per källa (EN 8). Här har Specialfastigheter valt att redovisa sin vattenförbrukning per kvadratmeter (liter/m²) samt den procentuella minskningen sedan 2001. Företaget redovisar inga exakta siffror samt att de inte informerar om sina källor. Av denna anledning är även denna kärnindikator endast delvis redovisad. På ett liknande sätt har företaget valt att redovisa EN 16, Totala direkta och indirekta utsläpp av växthusgaser (i vikt). Företaget redovisar sina koldioxidutsläpp i en graf som indikerar att det totalt har släpps ut cirka 12 miljoner kilogram koldioxid under året. Även här har inga exakta siffror publicerats och därmed är informationen endast delvis redovisad.

I EN 26 efterfrågar GRI information om åtgärder som företaget har vidtagit för att minska miljöpåverkan från produkter och tjänster, samt dess resultat. I Specialfastigheters

årsredovisning står det att företaget har investerat 56 Mkr (30 Mkr) i olika miljöinriktade åtgärder. En av dessa åtgärder har varit att implementera ett system för att övervaka och styra förbrukningen av el, vatten och värme. Systemet skall hjälpa företaget att nå sitt mål att minska sina utsläpp av växthusgaser med 40 procent till 2010. Utöver implementeringen av systemet har Specialfastigheter även vidtagit andra åtgärder för att minska sin miljöpåverkan. Bland annat har de genomfört miljöutbildningar för sina anställda och sina hyresgäster, samt att de även genomfört miljöprojekt med sina hyresgäster.

Specialfastigheter har under året vidtagit många miljöinriktade åtgärder och redovisat dem i sin årsredovisning, dock har de inte redovisat resultatet av sina åtgärder. av denna anledning är kärnindikatorn EN 26 endast delvis redovisad.

Under året 2007 har Specialfastigheter endast redovisat fyra kärnindikatorer och samtliga har varit delvis redovisade. Den främsta anledningen till detta har varit att inga exakta siffror har blivit publicerade samt att resultatet av vissa åtgärder inte har redovisats.

2009

Under år 2009 skriver Specialfastigheter totalt åtta sidor om sitt miljöarbete och väljer att publicera sin hållbarhetsredovisning i sin årsredovisning och inte separat. Detta år skriver företaget mycket mer om sitt miljöarbete jämfört med 2007. Totalt redovisas elva kärnindikatorer, varav nio fullständigt.

Företaget börjar med att skriva om EN 1, Materialanvändning i vikt eller volym. Informationen är sparsam och det står endast att de har använt cirka 2550 kg av ämnet HCFC, ett ämne som även är skadligt för ozonskiktet. Specialfastigheter både bygger och renoverar fastigheter, men då det inte står mer information om deras materialanvändning anses vi att EN 1 endast är delvis redovisad. Vidare har de även byggt en miljöklassad skola åt elever med funktionsnedsättning. Materialet för att bygga denna byggnad har inte specificerats, men det poängteras att byggnaden är byggd enligt ett svenskt miljöklassningssystem. Syftet har varit att skapa hus som är energieffektiva samt byggda med byggprodukter som är bra för miljön. Gällande EN 2, återvunnet material i procent av materialanvändning, finns denna information inte redovisad någonstans i företagets årsredovisning, trots att företaget själva anser att de delvis har redovisat information om detta. Dock bör det poängteras att företaget under året har börjat registrera och mäta avfallsmängder vid byggnationer för att i framtiden kunna minska sina avfallsmängder.

GRI efterfrågar även information om direkt och indirekt energianvändning per primär energikälla (EN 3 & 4). Till skillnad mot år 2007 har Specialfastigheter under 2009 angett exakt hur många kilowattimmar som förbrukas per kvadratmeter (kWh/m²), samt

även hur många procent som förbrukningen har minskat jämfört med 2008. Då företaget anger exakta siffror anser vi att denna kärnindikator är fullständigt redovisad, trots att de inte har angett primära energikällor. Inte heller på EN 8, total vattenanvändning per källa, har någon källa angetts. Företaget har redovisat att de använder 932,6 liter per

kvadratmeter, samt att den procentuella förbrukningen är fyra procent lägre än föregående år. Dock har Specialfastigheter inte redovisat den totala vattenanvändningen och därmed anses de endast ha redovisat EN 8 delvis.

EN 16 handlar om totala direkta och indirekta utsläpp av växthusgaser (i vikt) och här har företaget tydligt redovisat att de under året har släppt ut 15 158 ton koldioxid, varav 163,8 ton är från tjänsteresor. Företaget är medvetet om att deras största koldioxidutsläpp kommer från el och värme som behövs för att fastighetsdrift. För att ytterligare minska sina utsläpp har de därför under året bytt ut en del värmeanläggningar som drevs på fossila bränslen mot anläggningar som drivs på pellets och solvärme. Vidare har de även ändrat sin policy för resor så att resor kan undvikas. Istället har de installerat videokonferensutrustning på samtliga av sina kontor. Policyändringen har minskat deras koldioxidutsläpp från tjänsteresor med fyra procent.

Under året har EN 19, utsläpp av ozonnedbrytande ämnen (i vikt), redovisats. Totalt har 2550 kg av ämnet HCFC använts under året. Även EN 23, totalt antal och volym av väsentligt spill, har redovisats. Enligt deras årsredovisning har inget spill rapporterats. Då både EN 16 & 19 är redovisade med exakta siffror samt att även EN 23 har redovisats anses dessa kärnindikatorer vara fullständigt redovisade under 2009.

Under år 2009 genomförde Specialfastigheter en del miljöinriktade åtgärder. I årsredovisningen redovisas EN 26, åtgärder för att minska miljöpåverkan från produkter och tjänster, samt dess resultat. Under året har de samarbetat med sina hyresgäster för att få ner sin energiförbrukning. Exempel på detta är deras energispartävlingar som bidrar till att företaget hittar nya sätt att minska på sin energiförbrukning. Utöver detta har företaget även fortsatt med en energikartläggning av samtliga av deras byggnader och fjärrvärme, pelletsanläggningar och bergvärme har ersatt uppvärmningen som har gjorts av fossila bränslen i vissa fastigheter. Samtliga fönster i alla fastigheter har bytts ut mot isolerglas så att mindre kyla och värme kan passera, samt att planer har skapats för att under 2008 upprätta energideklarationer för samtliga fastigheter.

En undersökning gjordes även bland företagets intressenter, såsom hyresgäster, ägare, medarbetare och övriga intressenter. Syftet var att ta reda på vad företagets olika intressenter anser är Specialfastigheters viktigaste hållbarhetsfrågor. Undersökningens resultat visade att företagets intressenter prioriterar; Miljöanpassat byggande, Ta hand om miljöförstörande material, samt Energieffektiviseringar. Utöver detta är företaget även med i olika nätverk för att bidra till fastighetsbranschens utveckling. I dessa nätverk möter företaget representanter för olika intressenter, såsom hyresgäster, andra företag och

organisationer. Exempel på nätverk som Specialfastigheter är med i är BQR (Rådet för byggkvalitet), Byggherrarna och Kretsloppsrådet. Vidare har det under året även antagits en ny miljöpolicy och ett nytt miljömålsprogram där man satsar på byggnader med energieffektivitet, miljömässigt bra material och god inomhusmiljö. EN 26 anses inte fullständig då resultaten av företagets miljöinriktade åtgärder inte har redovisats.

Vidare har EN 28, monetärt värde av betydande böter och det totala antalet icke-monetära sanktioner till följd av överträdelser av miljölagstiftning och bestämmelser, redovisats fullständigt. Inga incidenter har skett, men företaget har redovisat detta och därmed kan EN 28 anses vara fullständigt redovisad.

4.5 SJ

Statens Järnvägars första tåg började åka för 150 år sedan från Göteborgs central. Vid slutdestinationen Jonsered kunde resenärerna vittna om hur de hade "slungats fram" i 30 kilometer i timmen (SJ.se). Företaget SJ AB bildades 2001 när Statens Järnvägar delades upp i flera olika delar. SJ AB är idag inriktad mot persontrafik med tåg och hade under 2009 cirka 80 procent av marknaden för persontrafik med tåg i Sverige (SJ Årsredovisning 2009). SJ AB har 4439 anställda och hade under 2009 en omsättning på 8741 Mkr och ett resultat på 460 Mkr (SJ Årsredovisning 2009).

4.5.2 Redovisat

2007

Under år 2007 skriver SJ totalt fem sidor om hur de arbetar med miljöfrågor och de har valt att göra detta i en separat hållbarhetsredovisning. SJ är van vid att publicera hållbarhetsredovisningar och har under året redovisat tolv kärnindikatorer, varav fem fullständigt.

Fokus för SJ:s koncernledning under 2007 är två miljöindikatorer som skall föra hållbarhetsarbetet framåt. Miljöindikatorerna är; Energieffektiva eltåg samt Totala utsläpp av koldioxid. Under EN 16 (Totala direkta och indirekta utsläpp av växthusgaser, i vikt) kan vi läsa att SJ under året släppt ut 8786 ton koldioxid. av dessa har 45 procent varit utsläpp som kommit från bussar och taxibilar som har satts in när SJ har haft stora trafikstörningar. Dock ger tåg generellt sett upphov olika luftföroreningar. SJ:s klimatanläggningar använder köldmedier och vid mekanisk inbromsning släpper tågen ifrån sig partiklar som kan påverka människors hälsa. Då energieffektiva tåg och koldioxid utsläpp är i fokus har även sex områden lokaliserats för att kunna få ner koldioxidutsläppen och få ner energieffektiviteten bland tågen. Dessa områden är; Miljöutbildade medarbetare, Källsortering, Utåt sett uppfattas SJ som ett miljövänligt färdmedel, Inköp av varor och tjänster har en låg miljöpåverkan, samt att Energieffektiviteten är hög i tågtrafiken. Det står inte någonting om SJ:s materialanvändning (EN 1), men däremot står det att på huvudkontoret återvinns

93 procent av allt material som de använder. Vidare har det under året även åtta persontåg till en totalvikt på 7000 ton skrotats (EN 22 – Total avfallsvikt). Räknat i procent har 99 procent av dessa åtta persontågen återvunnits. Även om denna procenthalt är hög är informationen om SJ:s avfallsvikt generellt sett bristfällig och det står inte heller hur avfallet har hanterats.

I både media och samhället i övrigt har den globala uppvärmningen varit i fokus och miljön har blivit ett av de främsta skälen till varför resenärerna väljer SJ. För att bli bättre på att kommunicera sitt miljöarbete till kunderna har SJ tagit fram en interaktiv miljöutbildning, vilket kommer att lanseras nästa år. Detta är exempel på åtgärder som företaget gör för att minska miljöpåverkan av sina produkter och tjänster (EN 26). Utöver detta försöker SJ också öka användningen av el-bromsar, vilket både sparar på bromsar samt återmatar el tillbaka ut i näten igen. Detta är bra för att den indirekta energianvändningen per primär energikälla (EN4) under året var 597 GWh. För att minska företagets klimatpåverkan ytterligare köper de endast in förnybar energi och samtliga tåg är märkta med "Bra Miljöval". Vidare försöker företaget även att ställa som krav till sina leverantörer att vara miljöledningscertifierade. SJ själva har ett ledningssystem baserat på ISO 14001.

Under 2007 har SJ redovisat tolv kärnindikatorer, men den informationen som har delgivits har inte alltid varit komplett. Det som ofta saknats har varit siffror samt information om vilket resultat olika aktiviteter har gett.

2009

Under 2009 skriver SJ totalt fem om hur de arbetar med miljöfrågor. Precis som tidigare år har företaget publicerat en separat hållbarhetsredovisning och femton kärnindikatorer är redovisade varav tolv fullständigt.

Ett av fokusområdena under 2009 har varit att förbättra tågens källsortering. Med detta försöker SJ att förbättra sin procent av sålda produkter och deras förpackningar som återinsamlas (EN 27). Vidare försöker företaget även att införa miljömärkta och rättvisemärkta produkter på samtliga tåg. För att öka ungdomars kunskap om SJ:s miljöarbete införde företaget under året ett spel som hette EcoGame och som finns på företagets hemsida. I detta dataspel kunde ungdomar köra tåg genom olika landskap och scenarios. Under färdens gång fick spelarna lära sig något nytt om SJ:s miljöarbete. Syftet med spelet var att lyfta fram de miljöfördelar som tåget har framför andra färdmedel.

Den indirekta energianvändningen (EN 4) har under året ökat något till 605 GWh jämfört med 2007. Däremot har SJ:s totala utsläpp av växthusgaser minskat till 6252 ton (EN 16 – totala direkta och indirekta utsläpp av växthusgaser). Andra relevanta indirekta utsläpp av växthusgaser (EN 17) har varit utsläpp av köldmedier 237 ton koldioxidekvivalenter. Vidare har även SJ redovisat andra väsentliga luftredovisningar (EN 20) såsom kolväte (HC) och kväveoxid (NOx).

Handelshögskolan
VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

Under läsåret 08/09 betalade SJ för det utbildningsmaterial som används av ungdomar i årskurs 4-6 för att lära sig mer om miljön. Materialet heter Natur & Miljöparmen och delas ut gratis i ett flertal kommuner i Sverige. Utöver detta har även ett par aktiviteter skett för att minska miljöpåverkan av företagets produkter och tjänster. Under året har SJ bland annat försökt att ta bort miljöfarliga ämnen samt utbilda sina tågförare i Eco-driving. Många av de kärnindikatorer som under 2007 var delvis redovisade och saknade exakta siffror och information hade nu kompletterats och kunde därmed räknas som fullständigt redovisade.

5. ANALYS

5.1 Övergripande trender

Som beskrivits i resultatavsnittet ovan har miljöredovisningen ökat i samtliga undersökta bolag sedan de nya riktlinjerna implementerades. Noterbart är till exempel här att LKAB har ökat sin miljöredovisning jämfört med 2007. Då LKAB har valt att redovisa på nivå C+ hade den redovisning man tidigare presterade på området varit fullt tillräcklig även under nuvarande regler. Att man ändå har valt att utvidga sitt offentliggörande av miljöinformation torde ha att göra med legitimitetshänsyn. LKAB har genom sin gruvdrift en drastisk miljöinverkan, inte bara på de människor i Malmberget och Kiruna som måste flytta när rasrisken blir alltför överhängande, utan även för den omkringliggande fjällmiljön som kan ta skada av företagets icke obetydliga utsläpp av växthusgaser, de älvar som påverkas av företagets användning av, och utsläpp till, vattnet osv. För att bibehålla sin legitimitet är det härvid av stor vikt för LKAB att de bibringar sin omgivning uppfattningen att de är medvetna om sin miljöpåverkan och hanterar den på bästa sätt.

I redovisningen 2009 har man redovisat spill, vattenanvändning, påverkan på områden med hög biologisk mångfald, samt sanktioner till följd av överträdelse av miljöbestämmelser; indikatorer vilka ej berördes innan de nya riktlinjerna trädde i kraft. Så varför har då dessa indikatorer nu redovisats? Det har ej varit nödvändigt för att uppnå GRI-certifiering, så anledningen måste vara en annan.

Troligen är svaret att en GRI-redovisning inte bara påvisar hur man har arbetat med de indikatorer man valt att redovisa - den visar också med all önskvärd tydlighet vilka indikatorer man aktivt har valt att inte redovisa. O'Donovan (2002) finner i sin undersökning att den vanligaste strategin med vilken ett företag hanterar ett område där de har presterat sämre än vad som förväntas av dem är "avoidance" - man "tiger alltså ihjäl" problemet genom att inte redovisa de mindre tillfredsställande resultaten. För det fall den dåliga prestationen ändå uppmärksammas kan man med viss framgång hävda att man inte tänkte på att den kunde vara av intresse. Denna strategi försvåras av GRI-regelverket eftersom varje indikator som inte redovisas kan ses som ett aktivt val att avstå den. Man kan t.ex. hypotetiskt tänka sig det fall att LKAB valde att inte redovisa sin påverkan på områden med hög biologisk mångfald. Om en miljöorganisation som vurmade för fjällfaunan skulle ta del av en sådan hållbarhetsredovisning och notera att en sådan indikator fanns men inte hade redovisats för skulle de förmodligen sluta sig till att LKAB hade något att dölja i frågan. I detta fall skulle LKAB:s legitimitet riskera att kraftigt försämrats och i värsta fall skulle det kunna leda till en hävning av det sociala kontraktet, genom att bolaget t.ex. inte tilläts utvidga sina gruvorter för att komma åt nya malmfyndigheter.

Även Specialfastigheter, som tidigare haft en mycket begränsad hållbarhetsredovisning, har efter att de nya reglerna trätt i kraft väsentligt ökat sin miljöinformation. Från att år 2007 endast skriva att de investerat 56 Mkr i ”miljöinriktade åtgärder” började de år 2009 att i detalj redogöra för vad dessa åtgärder innebar. Som exempel hade de påbörjat en process för ISO certifiering, startat pellets- och solvärmeanläggningar för att öka användningen av förnyelsebar el, bytt ut majoriteten av sin bilpark till miljöbilar samt även ändrat sina resrutiner.

I likhet med LKAB kan vi konstatera att Specialfastigheter har redovisat miljöindikatorer i betydligt högre utsträckning än vad som krävs på C+ nivån. Förklaringen till detta är nog även den liknande. Tack vare att man är verksam i den avfallsintensiva fastighetsbranschen har man ögonen på sig, vilket gör att en ej redovisad indikator kan innebära misstankar om att någon farlig aktivitet försöks döljas, vilket kan inverka högst menligt på legitimiteten.

SJ redovisade enligt GRI på nivå B+ även innan de nya reglerna. Trots detta har även detta företag utökat de indikatorer för vilka man redovisar år 2009. Troligen har även detta att göra med legitimitetshänsyn. I och med att de nya riktlinjerna infördes hamnade hållbarhetsredovisningen i statliga företag i ett avsevärt skarpare strålkastarljus än tidigare. Då många olika intressentgrupper härmed fick reda på att man på ett enkelt sätt kan undersöka hur de statliga företagen arbetar med hållbarhet är det rimligt att anta att även SJ, för att upprätthålla samma legitimitetsgrad som tidigare, tvangs utvidga sin hållbarhetsredovisning.

Som synes ovan har både SJ och LKAB väsentligt utvidgat sin miljöredovisning sedan de nya reglerna implementerades. Detta ligger i linje med O'Donovans (2002) syn på legitimitet i förhållande till miljöredovisning. Denna uttrycks som:

”The greater the likelihood for adverse shifts in the social perceptions of how an organisation is acting, the greater the desirability on the part of the organisation to attempt to manage these shifts in social perception”

Då SJ och, i än större utsträckning, LKAB bedriver verksamhet som har stor inverkan på miljön löper de båda ständigt risken att förlora legitimitet av denna anledning. Denna risk torde ha ökat betydligt i och med att hållbarhetsfrågorna har hamnat under luppen i statliga företag genom att GRI-redovisning blev obligatoriskt.

För LKAB och SJ har GRI inte nödvändigtvis inneburit att de publicerat fler sidor om hur de arbetar med miljöfrågor - däremot innehåller deras texter fler detaljer. Jämfört med 2007 står det under 2009 mer om vilka specifika åtgärder de har vidtagit samt vilket resultat det har lett till. För de företag som tidigare inte hade någon större erfarenhet av att skriva om miljöfrågor, såsom Lernia och SweRoad, ser har de nya riktlinjerna inneburit en väsentlig ökning av miljöredovisningen, volymmässigt såväl som detaljmässigt. Som exempel ökade Lernia antal sidor om sitt miljöarbete från en halv sida till en hel - det vill säga en ökning med 100 procent. Ett liknande resultat kunde

observeras hos SweRoad som gick från att aldrig tidigare ha skrivit något om miljöfrågor till att skriva en sida. Dock bör det poängteras att Lernia och SweRoad båda har ökat sitt sidantal om miljöfrågor från en väldigt låg nivå. Den relativt största ökningen av miljöredovisningen har gjorts av Specialfastigheter som har ökat sitt antal sidor från två till åtta, vilket är en ökning på 400 procent. Som nämnts tidigare beror detta troligen på att företagets verksamhet har en relativt stor påverkan på miljön - vilket gör att det större fokus på hållbarhet som blir resultatet av en tillämpning av GRI avkräver dem en hög nivå av miljöredovisning. Vidare får man inte heller glömma att Specialfastigheters hyresgäster, såsom olika myndigheter, troligen har tryck på sig att minska sin miljöpåverkan. Detta gör i sin tur att de troligen pressar Specialfastigheter att vidta åtgärder för att minska sin miljöpåverkan.

Ur vår empiri tycker vi oss även se att GRI, genom att sätta hållbarhetsredovisning i strålkastarljuset, har gjort att gränserna för legitimitet flyttas fram. Det vill säga att bolagen måste lämna mer information för att upprätthålla samma sociala kontrakt som tidigare. Sethi (1977) beskriver hur en legitimitetsklyfta kan uppstå genom att samhället gradvis ändrar uppfattning i en fråga på grund av att företeelser som tidigare sågs som acceptabla i allt högre utsträckning blir sedda som starkt negativa. Patten (2002) ansluter sig till denna linje och tar som exempel tobakbolagen som gradvis har blivit alltmer kritiserade i takt med att tobakens hälsovådliga effekter har blivit alltmer allmänt kända. På liknande sätt har till exempel frågan om den globala uppvärmningen under de senare åren rönt allt större intresse bland media och allmänhet. Detta gör att bolag som bidrar till densamma genom att släppa ut stora mängder växthusgaser riskerar att förlora sin legitimitet och sitt sociala kontrakt om man inte på något sätt hanterar situationen.

I vår undersökning är LKAB det företag som släpper ut mest växthusgaser – detta ger även utslag i årsredovisningen där de, både 2007 och 2009, noga anger mängden utsläppt koldioxid. Under 2009 ökade LKAB sina relativa utsläpp av koldioxid i förhållande till mängd producerad pellets med 9 %. Detta redovisas i omedelbar anslutning till en redogörelse för hur man lyckats att drastiskt sänka sina utsläpp av svaveloxider jämfört med nivån på 1980-talet, man påpekar även att LKAB:s produktion av järnpellets medför cirka 20% lägre koldioxidutsläpp än att framställa järn vid sinterverk.

Ur ett perspektiv byggt på legitimitetsteorin kan man när man iakttar detta agerande anta att LKAB har uppfattat en potentiell legitimitetsförlust pga. sin försämrade prestation avseende koldioxidutsläpp. Enligt Hogners (1982) undersökning ökar ett bolag sin miljöinformation då de av någon anledning känner att deras "license to operate" (använt i betydelsen "socialt kontrakt") har äventyrats på grund av att intressenter har drabbats av oro kring företagets miljöarbete – vilket har varit fallet här.

LKAB:s ökning i koldioxidutsläpp har hanterats genom en relativt kraftfull tillämpning av Lindbloms andra och tredje förslag på legitimitetsskapande strategi – d.v.s. förändra intressenternas uppfattning utan att förändra något inom organisationen (genom att påminna om järnpellets överlägsenhet jämfört med alternativet sintring) samt förled intressenternas uppmärksamhet från företagets problemområden och koncentrera på någon positiv aktivitet (genom att betona den positiva utvecklingen avseende utsläppen av svaveloxider).

Den information som här ges kring historisk utveckling av svavelutsläpp och järnpelletstillverkningens koldioxidutsläpp relativt sintring saknas i årsredovisningen från 2007. Enligt Hogners resonemang torde denna förstärkta redovisning vara ett sätt att hantera en risk för bristande legitimitet.

En bidragande orsak till denna upplevda brist kan vara att det nya GRI-regelverket, genom att miljöfrågorna i redovisningen nu belyses i högre grad än tidigare, har inneburit att gränserna har flyttats fram vad gäller den information som de statliga bolagen behöver redovisa för att upprätthålla sin legitimitet. Man kan här se tecken på att riktlinjerna i realiteten har haft mer långtgående konsekvenser än vad som formellt anges i indikatorerna.

5.2 Storlek och bransch

Vår datainsamling visar att det finns ett samband mellan företagets omsättning, hur många sidor de skriver om miljöfrågor samt hur detaljrik denna information är. Både under 2007 och 2009 redovisade de företag med störst omsättning fler sidor om hur de arbetar med miljöfrågor jämfört med övriga företag. Företaget med störst omsättning i vår studie, LKAB (11,5 Mdr), skrev år 2009 10 sidor om hur de arbetar med miljöfrågor. Detta kan jämföras med det företag som samma år omsatte minst, nämligen SweRoad (45,3 Mkr), som endast skrev om miljöfrågor på totalt en sida. Samma mönster kan vi se hos företagen SJ (8,7 Mdr) och Lernia (1,5 Mdr). Under år 2009 använder SJ 5 sidor för att skriva om miljöfrågor medan Lernia endast använder en sida. Specialfastigheter avviker dock från mönstret ovan. Trots att företaget omsatte mindre än Lernia har de skrivit om miljön på totalt 8 sidor under 2009. Denna avvikelse torde bero på det faktum att företagets verksamhet, som bland annat inbegriper konstruktion och renovering av fastigheter, har stor påverkan på miljön.

Att LKAB och SJ ger mer information än vad som avkrävs enligt GRI, kan ha att göra med deras storlek samt att de verkar inom ”miljöintensiva” branscher. Undersökningar har visat en korrelation mellan informationmängd i miljöredovisningen å ena sidan och företagets storlek (Clarke & Gibson Sweet, 1999), relativa miljöpåverkan (Toms, 2002), och medieprofilering (Roberts, 1992) å andra sidan.

Dessa resultat stämmer väl överens med de vi har funnit i vår undersökning där LKAB och SJ, de största; mest kontroversiella; mest miljöintensiva och mest uppmärksammade företagen, även är de som lämnar mest information i miljöredovisningen. Detta kan ställas mot Lernia och SweRoad. Dessa företag erbjuder huvudsakligen konsulttjänster och utbildning – d.v.s. tjänster som relativt sett har relativt liten miljöpåverkan och har härmed en mindre omfattande miljöredovisning.

Detta kan även hänga samman med intressentteorin; beroende vilka huvudsakliga intressenter ett företag har har de också olika förväntningar på sig. Som exempel torde SJ:s primära intressenter vara dess resenärer och dess ägare (Svenska staten). Då samhällsdebatten i dagsläget innehåller mycket diskussioner om olika klimathot och företags bidrag till dessa, samt då SJ:s verksamhet innebär en icke obetydlig miljöpåverkan, så förväntar sig SJ:s intressenter att företaget skall visa hur de aktivt arbetar för att minska denna påverkan. Å andra har vi ett företag som SweRoad, vars främsta intressenter är olika internationella myndigheter och organisationer samt Vägverket i Sverige. Då SweRoads miljöpåverkan är begränsad torde även intressenternas krav på miljöredovisning vara begränsade i samma utsträckning och intresset torde snarare ligga på hur SweRoads konsulter hjälper organisationer att skapa bra vägar. Det är här logiskt att tänka sig att den fokusering på miljöredovisning som blir resultatet av en redovisning enligt GRI också den blir större hos de företag vars intressenter har ett intressen av miljöfrågor.

Resultatet av detta syns tydligt i vår empiri då de stora, miljöintensiva företagen, LKAB och SJ, är de som har utvidgat sin hållbarhetsredovisning mest (räknat i antal redovisade indikatorer) sedan GRI-redovisning blev obligatoriskt. Således har GRI-reglerna (enligt vår undersökning) haft störst mätbart genomslag på de företag som redan tidigare tvangs ha en relativt omfattande miljöredovisning för att behålla sin legitimitet.

En annan bidragande orsak till de stora företagens kraftiga ökning i hållbarhetsredovisning kan vara att de tidigare har byggt en stor del av sin legitimitet inte bara på *vad* de faktiskt redovisar utan även på *hur mycket* de redovisar. Genom att på detta sätt ha en större miljöredovisning än andra företag ger de en bild av att de jobbar mycket aktivt med miljöfrågor vilket verkar legitimitetsskapande.

När nu även mindre företag skall börja redovisa enligt GRI minskar skillnaden i miljöinformation mellan stora och mindre företag. Detta gör att de större företagen kan känna att de måste utöka sin redovisning ytterligare för att bibehålla denna legitimitetsskapande skillnad i miljöredovisning mellan sig och sina mindre motsvarigheter.

Vidare kan man tänka sig att den ”överdrivna” miljöredovisningen i förhållande till vald GRI-nivå är ett sätt för de redovisande bolagen att förbereda sig för framtiden. Inget tyder på att miljödebatten kommer att bli mindre intensiv i framtiden. Snarare tyder sådant som införandet av de nya riktlinjerna att den även framgent kommer öka i omfattning. Att successivt utöka sin miljöredovisning kan härvid vara ett sätt att vara proaktiv, att ligga före samhällsdebatten.

5.3 Förmåga till förändring

En annan förklaring till att de större företagen är de som alljämt genomför de mest omfattande miljöredovisningarna är att de på två viktiga områden har ett försprång framför de mindre företagen.

För det första har de större företagen tillgång till större ekonomiska resurser än de mindre. Detta är viktigt då en redovisning enligt GRI:s riktlinjer i många fall kräver att de redovisande företagen implementerar förändringar i sitt rapporteringssystem. För att en förändring skall kunna genomföras snabbt krävs det ekonomiska resurser så att företagen kan investera de summor som krävs för att skapa förändringen

För det andra har de större företagen i vår undersökning ett kunskapsmässigt övertag då de redan sedan tidigare har arbetat med miljöredovisning – härigenom har de redan mycket av den organisation och den erfarenhet som krävs för att tolka, förstå och applicera GRI:s riktlinjer. Vidare kan det tänkas att till exempel LKAB, som redan var rapporteringsskyldiga enligt Miljöbalken har haft nytta av sitt tidigare arbete med Miljörapporter till SMP. Här samlade man nämligen troligen redan tidigare in en stor del av den information som nu har tillkommit i deras hållbarhetsredovisning.

Regelverkets har dock haft genomslag på de mindre företagen i undersökningen. Även om ökningen av miljöredovisning inte motsvarar den i större företag räknat i antal redovisade indikatorer så har faktiskt de mindre företagen gjort en större ökning procentuellt sett.

Det minsta företaget i vår undersökning, SweRoad, har tidigare år ej gjort någon hållbarhetsredovisning alls och lyckades även år 2009 bara prestera minimigränsen om en redovisad miljöindikator. Förklaringen till detta står troligen att finna i att SweRoad främst är ett kunskapsföretag som utbildar aktörer i utlandet. Företagets miljöpåverkan är således begränsad varför miljöhänsyn inte har behövt inorporeras i alltför hög grad i det sociala kontrakt som SweRoad har med sin omgivning, således är ingen större miljöredovisning nödvändig för att uppnå legitimitet. Trots sin synbarligen ringa hållbarhetsredovisning kan man vid en närmare undersökning ana att det nya regelverket har haft inverkan på SweRoads verksamhet. I sin GRI-tabell anger SweRoad att man varken har redovisat för utsläpp av växthusgaser eller för åtgärder för att minska miljöpåverkan. Men om man studerar brödtexten i deras redovisning finner man att de både har angett sina (sjunkande) utsläpp av koldioxid samt beskrivit hur de drastiskt lyckats sänka sin förbrukning av toner genom att investera i en ny och modern kopiator¹. Denna effekt kan troligen inte ensamt förklaras med legitimitetsteorin men kan tas som ett tecken på hur de statliga företagen har börjat intressera sig för hållbarhetsredovisning sedan de nya riktlinjerna implementerades.

¹ I äldre kopiatorer kunde upp till 22% av en tonerpatron filtreras bort och således hamna i soporna vilket ledde till betydande mängder miljöfarligt avfall från kontorsföretag (Steve Kittelberger, Sacripante Guerino, "Easily deinkable toner: A solution to the deinking problem for small mills." Pulp & Paper Canada. 104:5, (2003))

6. SLUTSATS

Kraven på redovisning i enlighet med GRI-regelverket har gjort att det nu finns en designerad plats där miljöfrågor skall redovisas och göras lätt tillgängliga för allmänheten. I våra resultat har vi sett att detta har ökat kraven på miljöredovisning hos bolagen. Detta gäller de företag som tidigare har haft ingen eller en mycket begränsad miljöredovisning, de som tidigare förlade en stor del av sin miljörapportering i interna utvärderingar eller de för allmänheten svårtillgängliga miljörapporter som i vissa fall skall utställas enligt Miljöbalken. Dessutom noteras att även SJ, vilka redan tidigare redovisade efter med GRI-reglerna, har utökat sin miljöredovisning sen det blev obligatoriskt för samtliga statliga företag.

De nya reglerna har alltså medfört stora förändringar i dessa företags årsredovisningar. Samtliga av oss undersökta företag har innehållsmässigt utökat sin miljöredovisning sedan reglerna infördes. GRI:s syften med reglerna; att åstadkomma jämförbarhet mellan företag, kan sägas ha uppfyllts i de av oss undersökta företagen. Att finna information om miljöarbetet är väsentligt enklare idag genom att man kan följa GRI-tabeller jämfört med tidigare då man var tvungen att lusläsa texten i företagens årsredovisningar för att få fram samma information.

Vi kan se en tydlig korrelation mellan den mängd miljöinformation som redovisas och storleken samt branschen på det undersökta företaget, ett resultat som väl stämmer överens med ett antal tidigare undersökningar. Vi märkte dock också att även de företag som redan tidigare redovisade på en nivå som täckte in ett tillräckligt antal indikatorer för att godkännas av GRI väsentligt ökade sin miljöinformation efter införandet av de nya reglerna. Regelverkets genomslag på mindre företag skall emellertid ej heller underskattas. Även om ökningen av miljöredovisning inte motsvarar den i större företag räknat i antal redovisade indikatorer så har faktiskt de mindre företagen gjort en större ökning procentuellt sett. Man kan även förmodligen förvänta sig att de mindre företagen kommer att utöka sin miljöredovisning i takt med att de arbetar upp en större erfarenhet och kunskap på området. Det kan dock tänkas att ett företag som SweRoad inte lägger sig på samma nivå som till exempel LKAB då det, på grund av deras branschtillhörighet, inte avkrävs dem en lika omfattande miljöredovisning för att nå samma grad av legitimitet.

I vår undersökning har vi sett att även de företag som redan tidigare hade en informationsmängd i hållbarhetsredovisningen som motsvarade eller översteg den av GRI föreskrivna har redovisat fler faktorer. Således har de nya reglerna inte bara satt en ny nivå för miljöredovisningen utan även tvingat upp de redovisande företagens ambition kring vilka miljöfaktorer de skall redovisa – troligen som ett resultat av det ökade fokus på hållbarhetsfrågor i statliga bolag som har uppkommit genom de nya riktlinjerna.

Vad gäller frågan om de nya reglerna kommer att öka de redovisande företagens legitimitet torde svaret vara att "det beror på". Det blir nu väsentligt lättare för redovisningens användare att på ett överskådligt sätt kontrollera företagens miljöarbete. Detta gör att positiva resultat och ett aktivt arbete med miljöfrågor kommer ge tydligt utslag i redovisningarna vilket kan ha positiva effekter på företagens legitimitet.

Den högre grad av transparens som en GRI-redovisning medför kan dock verka legitimitetssänkande om negativa resultat redovisas eller, som beskrivits ovan, om man väljer att avstå att redovisa vissa faktorer. Således ger GRI-reglerna välpresterande företag chansen att effektivt förmedla sina goda resultat, medan de å andra sidan innebär risk för legitimitetsförlust för de företag som inte sköter sitt miljöarbete och/eller inte fäster tillräcklig vikt sin miljöredovisning.

Av det ovan anförda anser vi oss kunna dra slutsatsen att de nya riktlinjerna, genom att sätta hållbarhetsfrågor i fokus, utökar de krav som samhället har på ett bolags miljöredovisning för att se den som legitim och gå med på att ingå de sociala kontrakt som behövs för att bolaget skall kunna bedriva sin miljöredovisning. Då bolag nu får sitt miljöarbete nagelfaret på ett helt annat sätt än tidigare tror vi vidare att man i framtiden kommer att vinnlägga sig om att kunna visa positiva miljömässiga resultat i högre utsträckning än vad som tidigare varit fallet. Detta resultat av riktlinjerna kan ha positiva effekter på den svenska miljön och går samtidigt väl ihop med de syften som regeringen hade med riktlinjerna.

Källförteckning

- Asongu J.J. (2007). "The History of Corporate Social Responsibility". *Journal of Business and Public Policy*, Vol. 1, No. 2.
- BBC News. Oktober 2007. "Gore and UN panel win Nobel prize":
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/7041082.stm> (hämtad 1 Juni 2010)
- Bjerre, Lisa. April 2010. "Google är inte allt":
<http://internetworld.idg.se/2.1006/1.310126/google-ar-inte-allt> (hämtad 17 Maj 2010)
- Booth, William. January 2006. "Al Gore, Sundance's Leading Man":
<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/01/25/AR2006012502230.html> (hämtad 9 Juni 2010)
- Bryman, Alan & Bell, Emma (2005). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi
- Bäckström, Katarina. December 2007. "Utmanande informationskrav om hållbarhetsredovisning för statligt ägda företag":
<http://www.kpmg.se/pages/106006.html> (hämtad 5 Maj 2010)
- Cwcdvan.com. "Tripple Bottom Line":
<http://www.cwcdvan.com/~cwcdvan/tipe/pictures/triple-bottom-line1.jpg> (hämtad 18 Maj 2010)
- Clarke, J. and Gibson-Sweet, M. (1999). "The Use of Corporate Social Disclosures in the Management of Reputation and Legitimacy: A Cross Sectoral Analysis of UK Top 100 Companies". *Business Ethics: A European Review*. Vol. 8(1). pp. 5-13
- Crane, Andrew & Matten, Dirk (2007). *Business ethics: managing corporate citizenship and sustainability in the age of globalization*. 2. ed. Oxford: Oxford University Press
- Dowling, J. & Pfeffer, J. (1975). "Organizational Legitimacy: Social Values and Organizational Behaviour". *Pacific Sociological Review*. Vol. 18, No.1, pp.122-36.
- Deegan, C., (2002). "Introduction: The legitimising effect of social and environmental disclosures – a theoretical foundation". *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. Vol.15, No. 3, pp. 282-311.
- Deegan, C., Rankin, M. (1997). "The materiality of environmental information to users of annual reports". *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. Vol.10, No. 4, pp. 562-583.

Earth Hour. "About Earth Hour": <http://www.earthhour.org/About.aspx>
(hämtad 9 Juni 2010)

Europeiska Kommissionen. Mars 2006. *Implementing the Partnership for Growth and Jobs: Making Europe a Pole of Excellence on Corporate Social Responsibility*:
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0136:FIN:en:PDF>
(hämtad 1 juni 2010)

Global Reporting Initiative. "About GRI":
<http://www.globalreporting.org/AboutGRI/FactSheet.htm> (hämtad 20 Maj 2010)

Global Reporting Initiative. 2000-2006. *GRI:s tillämpningsnivåer*:
http://www.globalreporting.org/NR/rdonlyres/1115DCC0-7927-4BDD-BBCA-CD18185DEFC3/2778/G3_AL_Swe_FINAL.pdf (hämtad 7 April 2010)

Global Reporting Initiative. "History":
<http://www.globalreporting.org/AboutGRI/WhatIsGRI/History> (hämtad 19 Maj 2010)

Global Reporting Initiative. 2000-2006. *Indikatorprotokoll Miljöpåverkan (EN)*:
http://www.globalreporting.org/NR/rdonlyres/1115DCC0-7927-4BDD-BBCA-CD18185DEFC3/2769/G3_IP_EN08_Swe_FINAL.pdf (hämtad 7 April 2010)

Global Reporting Initiative. 2000-2006. *Riktlinjer för hållbarhetsredovisning*:
http://www.globalreporting.org/NR/rdonlyres/1115DCC0-7927-4BDD-BBCA-CD18185DEFC3/2830/GRI_RG_Swe_New_10.pdf (hämtad 7 April 2010)

Global Reporting Initiative. "What is GRI?":
<http://www.globalreporting.org/AboutGRI/WhatIsGRI> (hämtad 20 Maj 2010)

Grafström, Maria, Göthberg, Pauline & Windell, Karolina (2008). *CSR: företagsansvar i förändring*. 1. uppl. Malmö: Liber

Halvorsen, Knut (1992). *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur

Henriques, Adrian & Richardson, Julie (red.) (2004). *The triple bottom line: does it all add up? : assessing the sustainability of business and CSR*. London: Earthscan

Hogner, R.H., (1982) "Corporate Social Reporting: Eight Decades of Development at US Steel", *Research in Corporate Performance and Policy*, Vol. 4 pp. 243 – 250.

Jakobsson, Jonna & Jakobsson, Åsa (1998). *Fem steg mot miljöredovisning*. Stockholm: Dynamo Ecology

Johansson-Lindfors, Maj-Britt (1993). *Att utveckla kunskap: om metodologiska och andra vägval vid samhällsvetenskaplig kunskapsbildning*. Lund: Studentlitteratur

Larsson, Lars-Olle & Ljungdahl, Fredrik (2008). *License to operate: [CSR och hållbarhetsredovisning i praktiken]*. Stockholm: Ekerlid

Lernia. Mars 2010. *Innehållsförteckning enligt GRI G3*:
<http://www.lernia.se/upload/Om%20Lernia/Inneh%C3%A5llsf%C3%B6rteckning%20H%C3%A5llbarhetsredovisning%202009%20enl%20GRI.pdf> (hämtad 3 April 2010)

Lernia. April 2008. *Årsredovisning 2007*:
<http://www.eyemag.se/core/main.php?&SITEID=58d07&PROJECTNR=2355&>
(hämtad 3 April 2010)

Lernia. Mars 2010. *Årsredovisning 2009*:
<http://www.lernia.se/upload/Om%20Lernia/%C3%85rsredovisning%202009,%20inkl%20H%C3%A5llbarhetsredovisning.pdf> (hämtad 3 April 2010)

Lindblom, C.K. (1994). "The Implications of Organisational Legitimacy for Corporate Social Performance and Disclosure". Paper presented at the *Critical Perspectives of Accounting Conference*. New York.

Ljungdahl, Fredrik (1999). *Utveckling av miljöredovisning i svenska börsbolag: praxis, begrepp, orsaker*. Diss. Lund : Univ.

LKAB. April 2008. *Årsredovisning 2007*:
[http://lkab.se/_C12570A1002EAAAE.nsf/%28\\$all%29/FFB821D348549E34C1257433002E23F7/\\$file/LKAB_arsrdovisn_2007.pdf](http://lkab.se/_C12570A1002EAAAE.nsf/%28$all%29/FFB821D348549E34C1257433002E23F7/$file/LKAB_arsrdovisn_2007.pdf) (hämtad 3 April 2010)

LKAB. April 2010. *Årsredovisning 2009*:
[http://lkab.se/_C12570A1002EAAAE.nsf/\(\\$all\)/0341AA2487FB6E9AC12576FD005081BB/\\$file/LKAB_%C5R_Slutlig.pdf](http://lkab.se/_C12570A1002EAAAE.nsf/($all)/0341AA2487FB6E9AC12576FD005081BB/$file/LKAB_%C5R_Slutlig.pdf) (hämtad 3 April 2010)

Lundahl, U. & Skärvad, P. H. (1982). *Företagens intressenter och kontrakt*. Svenska arbetsgivarföreningens förlag.

Mathews, M. R. (1993). *Socially responsible accounting*. 1. ed. London: Chapman & Hall

- Milne, M. & Patten, D. (2002). "Securing organizational legitimacy: An experimental decision case examining the impact of environmental disclosures". *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. Vol. 15, No. 3, pp. 372-405.
- Nobelprize.org. *The Nobel Prize in Peace 2007*:
http://nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/2007/index.html# (hämtad 1 Juni 2010)
- Nordin, Svante (2006). *Det politiska tänkandets historia*. 2., [utök.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- O'Donovan, G. (2002). "Environmental disclosures in the annual report: Extending the applicability and predictive power of legitimacy theory". *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. Vol. 15, No. 3, pp.344-371.
- Perez, O. (2006). *Facing the Global Hydra: Ecological Transformation at the Global Financial Frontier - The Ambitious Case of the Global Reporting Initiative*, Working paper no. 06-9 Bar-Ilan University
- Regeringens skrivelse 2002/03:120. *2003 års redogörelse för företag med statligt ägande*. Näringsdepartementet. 2002.
- Regeringskansliet. Juni 2010. "Företag med statligt ägande":
<http://www.sweden.gov.se/sb/d/2819> (hämtad 2 Juni 2010)
- Regeringskansliet. Mars 2010. "Lägre resultat men ökad omsättning för de statligt ägda företagen under 2009": <http://www.sweden.gov.se/sb/d/12845/a/141500> (hämtad 2 Juni 2010)
- Regeringskansliet. Maj 2008. "Maud Olofsson talar hållbarhetsredovisning för statligt ägda företag": <http://www.regeringen.se/sb/d/10627/a/104545> (hämtad 3 Maj 2010)
- Regeringskansliet. 2007. *Riktlinjer för extern rapportering för företag med statligt ägande*: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/09/41/19/ea93479e.pdf> (hämtad 6 Maj 2010)
- Regeringskansliet. December 2007. "Tydligare informationskrav för hållbarhetsinformation för statligt ägda företag": <http://www.regeringen.se/sb/d/9737/a/93467> (hämtad 3 Maj 2010)
- Regeringskansliet (2009). *Verksamhetsberättelse för företag med statligt ägande 2008*:
<http://www.regeringen.se/content/1/c6/12/98/75/d4ed87fc.pdf> (hämtad 29 Mars 2010)

- Regeringskansliet (2010). ”Verksamhetsberättelse för företag med statligt ägande 2009”.
Näringsdepartementet.
- Roberts, R.W. (1992). “Determinants of corporate social responsibility disclosure”.
Accounting, Organizations and Society. Vol 17, No 6, pp. 595-612.
- Rosén, Hans. Oktober 2009. “Snabbguide: Därför är det klimatmöte i Köpenhamn”:
<http://www.dn.se/nyheter/klimatmotet/klimatmote-i-kopenhamn-snabbguide-1.984507> (hämtad 17 Maj 2010)
- Öhrlings PriceWaterhouseCoopers. (2008). *Röster om transparens och hållbarhetsredovisning*. Lund: Studentlitteratur
- Suchman, M. C. (1995). “Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches”.
Academy of Management Journal. Vol. 20, No. 3, pp. 571-610.
- SJ. April 2008. *SJ AB Hållbarhetsredovisning 2007*:
http://www.sj.se/content/1/c6/07/24/84/SJ_Hallbarhetsredovisning_2007.pdf
(hämtad 3 April 2010)
- SJ. April 2008. *SJ AB Årsredovisning 2007*:
http://www.sj.se/content/1/c6/07/24/17/SJ_ÅR2007.pdf (hämtad 3 April)
- SJ. April 2010. *SJ AB Hållbarhetsredovisning 2009*:
http://www.sj.se/content/1/c6/14/04/51/SJ_H%C3%85LLBARHETEN09%20A4.pdf
(hämtad 3 April 2010)
- SJ. April 2010. *SJ AB Årsredovisning 2009 Årsöversikt*:
http://www.sj.se/content/1/c6/14/04/47/SJ_Årsöversikt09%20A4.pdf (hämtad 3 April)
- SJ. ”*Historia - tåget en modern 150-åring*”:
<http://www.sj.se/sj/jsp/polopoly.jsp?d=538&l=sv> (hämtad 16 maj 2010)
- Specialfastigheter. April 2008. *Verksamhet 2007*:
<http://www.specialfastigheter.se/SiteCollectionDocuments/Årsredovisningar%20svenska/Verksamheten%202007.pdf> (hämtad 3 April 2010)
- Specialfastigheter. April 2010: *Årsredovisning 2009*:
http://www.specialfastigheter.se/SiteCollectionDocuments/SPF_årsredovisning_2009_webben.pdf (hämtad 3 April 2010)

SweRoad. 2008. *Årsredovisning 2007*:

<http://www.sweroad.se/html/ekonomi/ekonomi/2007%20annual%20report%20in%20pdf.pdf> (hämtad 3 April 2010)

SweRoad. 2010. *Hållbarhetsredovisning 2009*:

<http://www.sweroad.se/html/Ekonomi/2009%20Hallbarhetsredovisning.pdf>
(hämtad 3 April)

SweRoad. 2010. *Årsredovisning 2009*:

<http://www.sweroad.se/html/Ekonomi/Ekonomi/2009%20Annual%20report%20in%20pdf.pdf> (hämtad 3 April 2010)

Toms, J.S. (2002). "Firm Resources, Quality Signals and Environmental Reputation: Some UK Evidence". *British Accounting Review*. Vol. 34, pp. 257-282.

Trafikverket. <http://www.vv.se> (hämtad 23 Maj 2010)

UNFCCC. "*The United Nations Climate Change Conference in Copenhagen, 7-19 December 2009*": http://unfccc.int/meetings/cop_15/items/5257.php (hämtad 17 Maj 2010)

Världsnaturfonden WWF. "*Earth Hour tände hoppet för ett bättre klimat*":

<http://www.wwf.se/v/klimat/earth-hour/1196404-earth-hour-2010-startsida>
(hämtad 18 maj 2010)

Wall, Aaron. April 2010. "*Google SERP CTR Data by Search Rank*":

<http://www.seobook.com/google-serp-ctr-data-search-rank>
(hämtad 17 Maj 2010)

Wartick, S.L., Mahon, J.F. (1994). "Toward a substantive definition of the corporate issue construct: a review and synthesis of the literature". *Business and Society*. Vol. 33 No.3, pp.293-311.

Bilagor, Tabeller & Figurer

Bilaga 1: 1:a Gallring utav statliga företag

Bilaga 2: 2:a Gallring utav statliga företag

Tabell 1: Datasamling utav kärnindikatorer

Figur 1.1: Triple Bottom Line (TBL)

Figur 1.2: GRI:s tillämpningsnivåer

Bilaga 1

1:a Gallring utav statliga företag

Företagsnamn	Träffar på Google.se	Antal hemsidor på topp-10	Datum	Tid
Akademiska Hus	44300	8	14-apr	16:47
ALMI	192000	10	14-apr	16:47
Apoteket	625000	7	14-apr	16:47
Dramaten	299000	10	14-apr	16:48
Göta kanalbolaget	3720	10	14-apr	16:48
Jernhusen	44300	10	14-apr	16:48
Lernia	72800	10	14-apr	16:49
LKAB	301000	10	14-apr	16:49
Posten	3060000	2	14-apr	16:49
RISE	285000	4	14-apr	16:55
Rymdbolaget	455000	10	14-apr	16:56
Samhall	220000	9	14-apr	16:56
SJ	1320000	10	14-apr	16:56
SP	1040000	3	14-apr	16:58
Statens Bostadsomvandling	2670	10	14-apr	17:00
Specialfastigheter	22100	9	14-apr	17:01
Sveaskog	98700	10	14-apr	17:02
SVEDAB	4680	5	14-apr	17:02
Swedesurvey	6840	10	14-apr	17:02
Swedfund	32300	10	14-apr	17:03
SEK	5000000	1	14-apr	17:45
SBAB	271000	9	14-apr	17:45
Svenska Spel	765000	8	14-apr	17:45
SweRoad	2800	10	14-apr	17:46
Systembolaget	383000	10	14-apr	17:46
Teracom	50700	9	14-apr	17:46
Vasallen	14700	10	14-apr	17:48
Vattenfall	821000	9	14-apr	17:49
Voksenåsen	3600	10	14-apr	17:49

Kriterier för att finnas med på ovanstående företagslista

1. Företagen måste ägas 100% av den Svenska staten
2. Företagen får inte vara vilande eller under avveckling/avvecklade
3. Företagen måste ha bildats innan årsskiftet 2008/2009
4. Företagen måste ha en hållbarhetsredovisning
5. Företagen måste följa GRI och ha minst nivå C

Bilaga 2

2:a Gallring utav statliga företag

Företagsnamn	Träffar på Google.se	Antal hemsidor på topp-10	Datum	Tid
SJ	132000	10	14-apr	16:56
Vattenfall	821000	9	14-apr	17:49
Svenska Spel	765000	8	14-apr	17:45
Rymdbolaget	455000	10	14-apr	16:56
Systembolaget	383000	10	14-apr	17:46
LKAB	301000	10	14-apr	16:49
Dramaten	299000	10	14-apr	16:48
SBAB	271000	9	14-apr	17:45
Samhall	220000	9	14-apr	16:56
ALMI	192000	10	14-apr	16:47
Sveaskog	98700	10	14-apr	17:02
Lernia	72800	10	14-apr	16:49
Teracom	50700	9	14-apr	17:46
Akademiska Hus	44300	8	14-apr	16:47
Jernhusen	44300	10	14-apr	16:48
Swedfund	32300	10	14-apr	17:03
Specialfastigheter	22100	9	14-apr	17:01
Vasallen	14700	10	14-apr	17:48
Swedesurvey	6840	10	14-apr	17:02
Göta kanalbolaget	3720	10	14-apr	16:48
Voksenåsen	3600	10	14-apr	17:49
Statens Bostadsomvandling	2810	10	14-apr	17:00
SweRoad	2800	10	14-apr	17:46

Tabell1

Tabell 1.

J = Redovisad
 N = Inte redovisad
 D = Delvis redovisad

	LERNIA		LKAB		SJ		SPEC.FAST		SWEROAD	
	2007	2009	2007	2009	2007	2009	2007	2009	2007	2009
GRI-nivå	(-)	C+	(-)	C+	B+	B+	(-)	C+	(-)	C+
EN1 Materialanvändning i vikt eller volym	N	N	J	J	D	J	N	D	N	N
EN2 Återvunnet material i procent av materialanvändning	N	N	N	N	D	N	N	D	N	N
EN3 Direkt energianvändning per primär energikälla.	N	J	J	J	D	J	N	J	N	N
EN4 Indirekt energianvändning per primär energikälla.	N	J	J	J	D	J	D	J	N	N
EN8 Total vattenanvändning per källa	N	N	N	D	N	N	D	J	N	N
EN11 Lokalisering och storlek av ägd, hyrd och brukad mark, i eller intill skyddade områden med högt biologiskt mångfaldsvärde utanför skyddade områden.	N	N	N	J	N	J	N	N	N	N
EN12 Beskrivning av väsentlig påverkan från aktiviteter, produkter och tjänster på den biologiska mångfalden i skyddade områden, samt områden med hög biodiversitet utanför skyddade områden.	N	N	N	J	N	J	N	N	N	N

Tabell1

Tabell 1 forts.

	LERNIA		LKAB		SJ		SPEC.FAST		SWEROAD	
	2007	2009	2007	2009	2007	2009	2007	2009	2007	2009
EN16 Totala direkta och indirekta utsläpp av växthusgaser, i vikt.	N	J	J	J	J	J	D	J	N	N
EN17 Andra relevanta indirekta utsläpp av växthusgaser, i vikt.	N	J	N	N	N	J	N	J	N	N
EN19 Utsläpp av ozonnedbrytande ämnen, i vikt.	N	N	N	N	J	J	N	J	N	N
EN20 NO _x , SO _x samt andra väsentliga luftföroreningar, i vikt per typ.	N	J	J	J	D	J	N	N	N	N
EN21 Totalt utsläpp till vatten, per kvalitet och recipient.	N	N	D	D	N	D	N	N	N	N
EN22 Total avfallsvikt, per typ och hanteringsmetod.	N	J	J	J	D	J	N	N	n	J
EN23 Totalt antal och volym av väsentligt spill.	N	J	N	J	J	J	N	J	N	N
EN26 Åtgärder för att minska miljöpåverkan från produkter och tjänster, samt resultat härav.	N	N	J	N	J	D	D	J	N	N
EN27 Procent av sålda produkter och deras förpackningar som återinsamlas, per kategori.	N	N	N	N	D	D	N	N	N	N
EN28 Monetärt värde av betydande böter, och det totala antalet icke-monetära sanktioner till följd av överträdelse av miljölagstiftning och -bestämmelser.	N	N	D	J	J	J	N	J	N	N